Kristina Roy

Cînd a început viaţa

Agape

Titlul versiunii germane: Als das Leben begann
Copyright 2000 by Editura Agape
Traducător: Olimpiu S. Cosma
Tiparul: Agape S.R.L.
Str. Podului 8
2300 Făgăraş
ISBN 973-9228-98-4

Era seară, şi soarele asfinţea înapoia munţilor. Eu stăteam la marginea păduricii de pini şi mă uitam în jos la satul slovac Topolova, care avea să-mi fie de acum înainte căminul. Deşi el mi-era încă străin, în aceste clipe mi se părea că este un paradis. Copacii erau împodobiţi acum, în vremea toamnei, cu cea mai frumoasă haină de culori, cerul se întindea paşnic deasupra capului meu, iar pajiştile stăteau liniştite. Dar, în contrast cu acest tablou armonios al naturii, printre căsuţele scunde acoperite cu paie se iţea o clădire aflată într-o stare neîngrijită. Mai înainte putea să fi fost înconjurată de un gard, dar acum din el nu mai rămăseseră decît cîţiva pari.

„Precis că e şcoala!" îmi zisei eu. „Dacă aşa arată din exterior, cum o fi acolo înăuntru? Ce fel de oameni trăiesc aici?"

Cam deprimat, coborîi în sat şi intrai în prima casă. Voiam să întreb cine-mi dă cheia de la noua mea locuinţă şi dacă îmi sosiseră lucrurile pe care le trimisesem înainte cu o săptămînă. Aveam acum cu mine doar un mic geamantan cu obiectele strict necesare şi cu ceva provizii.

Totuşi, nu găsii pe nimeni care să-mi poată da răspuns la întrebări. Căsuţa părea nelocuită. Intrai într-o bucătărie goală şi afumată. Lîngă căminul părăsit se afla un mănunchi de paie proaspete, iar pe ele zăcea... un bărbat, care dormea.

Tocmai voiam să mă întorc uşurel pe unde venisem, cînd o privire aruncată spre faţa lui mă ţinu pe loc. Ea era palidă ca ceara şi semăna cu faţa unui mort.

Mă apropiai de străinul care, îmbrăcat într-o uniformă ponosită de soldat, se odihnea aici. Da, într-adevăr, pe o mînă de paie zăcea un mort! Singur-singurel, cu fruntea rece, cu mîinile înţepenite. Dumnezeule îndurător, cum o fi ajuns aici?

Acum se auziră paşi. O femeie intră în cameră şi se uită mirată la mine. Eu salutai şi îi explicai ce mă adusese încoace.

„Aşa, deci sunteţi noul învăţător?" zise ea bucuroasă. „Ce bine că vă întîlnesc! Eu am cheia de la şcoală. Am curăţit un pic camera şi tocmai voiam să aduc apă proaspătă şi lemne de foc. V-am aşteptat încă de ieri, cînd v-au sosit lucrurile, dar toate au rămas aşa cum le-am lăsat". Ea arătă cu mîna spre mort. „Nu-l puteam lăsa singur pe
bietul om, deşi acum nu mai are nevoie de nimic. Va veni acuşi şi domnul doctor, împreună cu domnul primar. Bărbaţii noştri le-au spus că l-am găsit mort azi la amiază".

„Cine-i?"

„Martin Zapola, proprietarul acestei case. S-a întors de abia azi dimineaţă din lagărul de prizonieri. De multă vreme a fost socotit mort. Preotul i-a ţinut şi predica de înmormîntare. Mai întîi s-au întors acasă nişte vecini care au zis că l-au văzut printre morţi. Apoi a venit confirmarea oficială adresată comunităţii şi casei parohiale. El avea o soţie care l-a jelit foarte mult. De abia după patru ani s-a căsătorit cu un muncitor la căile ferate. Pentru că avea un copil cu el, oficiul

tutelar n-a dat voie să se vîndă casa, astfel că ea a stat goală. Uite aşa a găsit-o el, dar nu şi soţia şi copilul. încă n-am mai văzut nici un om să plîngă aşa cum a plîns el. N-am putut să aflăm cum se face că trăieşte. L-am chemat să vină la noi, dar n-a vrut. Mi-a cerut doar nişte paie, pentru că era obosit. După masă, cînd am venit să vedem ce face, l-am găsit aşa. Trebuie însă să spun că pentru el e mai bine aşa, căci n-ar fi putut trăi cu o asemenea durere în inimă. Cu al doilea bărbat, soţia lui are deja un copil. Ei sunt căsătoriţi legal. Ce s-ar fi întîm-plat?!"
O vreme, tăcurăm amîndoi, apoi zisei: „Ştiţi, voi rămîne lîngă el pînă ce vin cei doi domni. Fiţi aşa de bună şi aduceţi-mi lucrurile încoace".
„Mă bucur dacă vreţi să rămîneţi. Nu vă voi lăsa să aşteptaţi".
Femeia ieşi, iar eu rămăsei singur cu mortul.
„Bietul de tine", mă gîndeam eu, „cu ce dor vei fi aşteptat întoarcerea acasă, ce mîngîiere şi sprijin îţi va fi fost gîndul la soţie şi copil în starea aceea de nevoie şi lipsuri, şi apoi uite ce dezamăgire! Dezamăgirea aceasta te-a ucis! Dar poate că era mai bine aşa. Poate că acum eşti acolo unde nu mai există necaz şi suferinţă..."
Da, poate! Dar dacă soldatul acesta nu-şi pusese viaţa în ordine cu Dumnezeu, ceea ce era foarte probabil, dacă cumva, în loc să fie salvat, era pierdut pentru totdeauna?
Un val de compătimire puternică, ba chiar de teamă mă zgudui. Nu găseam linişte la gîndul morţii eterne a acestui om şi, ca mînat de o forţă irezistibilă, începui să efectuez încercări de reanimare. Cînd cău-tai apoi să-i deschid pleoapa ochiului drept şi să-1 luminez cu lanterna, mi se păru că nu era stins de tot, ci că tresărise din cauza mişcării.
Lucrul acesta mă îmboldi să nu obosesc în eforturile mele de a-1 trezi la viaţă pe acest om, şi în timp ce făceam ceea ce puteam, imploram de sus putere şi sprijin.
Atunci - cu-adevărat - pieptul omului se ridică, inima începu să-i bată. Da, nu putea fi nici o îndoială. Acum se auzi un geamăt de pe buzele lui: „Apă!" îmi scosei termosul în care aveam cafea şi-i turnai lichid pe gură. Băutura caldă şi tare îi învioră corpul slăbit. El deschise ochii şi se ridică surprinzător de repede în capul oaselor.
Nu-mi venea să cred că vedeam o minune, aşa că nu fui în stare de-cît să mă bîlbîi uimit: „C... cum vă merge?"
„Acum a trecut", răspunse el încet. „Vă mulţumesc, domnule învăţător, mi-aţi salvat viaţa". îngenuncheai zguduit lîngă el şi-I mulţumii Domnului lesus* Cris-tos pentru ajutorul vizibil pe care mi-1 dăduse.
„Puteţi să vă ridicaţi?" îl întrebai eu apoi.
„Dacă mă ajutaţi puţin, da".
îl ajutai, şi în scurtă vreme umbla încolo şi încoace prin bucătărie.
„Vă rog, veniţi cu mine la şcoală", îl rugai eu, „vă sprijinesc eu. Aici nu puteţi rămîne".
„Da", încuviinţă el. „Aveţi dreptate. Dacă rămîn aici, va reveni toată durerea, şi odată cu ea spasmul cardiac".
„Deci un spasm cardiac a provocat această moarte aparentă?"
„Da. în război l-am avut prima dată ca urmare a grozăviilor trăite. Apoi din nou în timpul unei lupte îngrozitoare. Pe atunci au crezut că eram mort şi am fost dus de acolo. De aici mi s-a tras vestea despre moartea mea şi nefericirea pe care o trăiesc acum. - Domnule învăţător, dacă mi-aţi arătat atîta iubire, atunci luaţi-mă cu dumneavoastră".
„Sigur că da, haideţi! Dar de unde ştiţi că sunt învăţător?"
„în timpul spasmului eram conştient şi am auzit cum aţi venit şi ce v-a povestit vecina. Am auzit şi cum v-âţi rugat pentru mine şi cum eraţi îngrijorat ca nu cumva să ajung din suferinţa de pe pămînt în cea veşnică. Şi", adăugă el în şoaptă, „cu siguranţă că acolo aş fi ajuns dacă m-aţi fi lăsat să mor, căci sunt un om rău şi stricat".

Nu-i dădui voie să vorbească mai departe, căci s-ar fi tulburat în lăuntrul lui, iar emoţia aceasta nu i-ar fi făcut deloc bine. Cînd ajunserăm la şcoală mergînd încet, o găsirăm acolo pe femeie care tocmai

***lesus** este transliterarea corectă din greacă în limba română a Numelui evreiesc *leşua* (Dumnezeu salvează) al Fiului lui Dumnezeu. Formele „lisus" şi „Isus" sunt doar tradiţionale - n. tr.

îmi făcea patul. Ea se sperie cînd ne văzu, şi la început nu putu rosti nici un cuvînt. îi explicai repede cum se trezise Zapola. în timp ce-i povesteam, se vede că-şi amintise de ceva, căci fugi afară şi se întoarse curînd cu un mănunchi mare de paie, pe care-1 puse într-un colţ pe duşumea. Din bagajul meu luai încă un cearşaf ca să-1 întindă peste ele.

încă din prima zi nu avui timp să mă plîng de plictiseală în noua locuinţă. în cameră, în afară de geamantanul meu şi de pachetul deschis cu aşternut de pat, precum şi de un geamantan mic, mai era doar un pat vechi şi hodorogit, o masă şi nişte scaune la fel de hodorogite. Singurul lucru la care mă puteam gîndi era faptul că aveam aici un om a cărui viaţă o salvasem cu ajutorul lui Dumnezeu. Oare în ce scop îi salvasem eu viaţa? Precis că nu ca să-1 aduc înapoi la o nouă existenţă mizeră, ci cu siguranţă ca să-i arăt cum să ajungă în patria cerească şi să-i înfăţişez înaintea ochilor pe adevăratul Salvator. Pe lîngă munca mea de învăţător aici în sat, aceasta trebuia să-mi fie îndatorirea.

De abia în ziua următoare veni doctorul ca să-1 vadă pe soldatul mort. Fusese pe la bolnavii lui de la sate şi de aceea îl lăsase încă o noapte pe presupusul mort. între timp aflase deja evenimentul. îmi expîică pe scurt motivul întîrzierii şi mă rugă să-i dau o explicaţie privind ceea ce se întîmplase cu o zi înainte.

îl condusei pe doctor la Zapola care, în ciuda împotrivirii, stătea pe patul meu şi se odihnise oarecum, în timp ce eu mă mulţumisem cu aşternutul de paie. în încheiere, medicul îmi făcu semn cu ochiul să ieşim afară din cameră.

„L-aţi readus la viaţă, domnule învăţător, dar numai pentru scurt timp. Inima este foarte slabă, corpul lui este epuizat complet. Vreau să-1 internez în spital şi să mă îngrijesc să capete o mîncare foarte bună. Trebuie să stea în pat şi să doarmă mult, poate că lucrul acesta îl va întrema puţin. Păcat însă că acum toate spitalele sunt pline vîrf de pacienţi cu boli infecţioase".

„Dacă permiteţi, domnule doctor", îl întrerupsei eu, „dumneavoastră spuneţi că nu va mai trăi mult. Lucrul de care omul acesta are nevoie pentru restul scurt al vieţii lui este iubire. Pe aceasta n-o găseşte în spital. Acolo se va stinge ca unul între mulţi. Nu pentru aceasta m-a însărcinat Dumnezeu să-1 readuc la viaţă. Decît să se chinuie aşa pînă la moarte, atunci mai bine ar fi scăpat definitiv de toate acestea".

„Original!" rîse doctorul. „Deci l-aţi readus la viaţă pentru ceva deosebit?"

„Da, ca să-şi dea seama că-1 iubeşte cineva".

„Dumneavoastră, nu, cine altcineva?"

„Sigur că şi eu. Dar mai înainte de orice mă gîndesc la Iesus Cris-tos, Fiul lui Dumnezeu, care a venit în lume tocmai ca să Se ocupe de cei pierduţi şi să-i salveze. De aceea, lăsaţi-1 liniştit pe Zapola în seama mea".

„Da, da, ca să-i cedaţi din nou patul şi să dormiţi pe aşternutul de paie!"

„Am dormit excelent", zisei eu vesel. „Pentru mine contează prea puţin patul".

„Sunteţi un sfînt ciudat! Dar să zicem că-1 las aici pe bolnav: Cu ce vreţi să-1 hrăniţi? Casa arată ca după un jaf, vă aşteaptă o adevărată viaţă de Robinson. Sau vi s-a plătit cumva dinainte salariul pe o jumătate de an?"

„Fireşte că nu. Nu dau ei aşa de repede banii din mînă, ştiţi asta. Dar ne vom descurca noi cu ajutorul lui Dumnezeu".

„Cum ziceam: Zapola trebuie să mănînce foarte bine. De unde vreţi să faceţi rost de mîncare?"

„Ei, nu sunt chiar lipsit de mijloace".
„Aha, sunteţi deci un mic Cresus!" rîse doctorul. „Ei bine, dacă vreţi neapărat...! Dar uite că vi se aduce deja micul dejun! Poftă bună!"
Intră o vecină şi ne întrerupse discuţia. în timp ce vorbeam cu femeia şi o rugam să preia deservirea noastră, pînă ne vom fi aranjat puţin treburile, doctorul intră în camera unde se găsea Zapola.
„Vă trimit medicamente şi tot ce este necesar pentru bolnav, căci oricum nu este transportabil acum", zise el la despărţire. „O să vedem ce se mai întîmplă. Rămîneţi cu bine, domnule Cresus! Dacă Zapola va dormi cumva toată ziua, va trebui să-1 treziţi cu forţa şi să-1 faceţi să înghită cîteva linguri de supă, şi tot la două ore o lingură din vinul pe care vi-1 voi trimite".
#**
„De-aş şti de ce zboară timpul aşa de repede", aşa puteam eu să cînt, căci de la sosirea mea în Topolova trecuseră deja paisprezece zile. Ce de evenimente fuseseră între timp, ce minunat experimentasem ajutorul lui Dumnezeu! Nu numai pe Ilie (Elia) îl ajutaseră corbii, ci şi pe noi! Primii corbi veniseră din bucătăria doamnei doctor şi aduseseră un coş cu tot felul de lucruri bune. Soţul ei scrisese un bileţel
şi-1 pusese pe coş: „Pentru Vineri şi Robinson". Poate că voia să spună prin aceasta că Robinson avusese de gînd să-1 aducă pe Vineri la Dumnezeu aşa cum voiam eu să-1 aduc pe Zapola la Domnul. Du-pă-amiezile, părinţii îşi aduceau copiii să-i înscrie la şcoală. Nu era nici o casă din Topolova fără un asemenea copil. în plus, toţi aveau cel puţin dorinţa să-1 vadă pe cel care revenise acasă din război, dorinţă pe care, desigur, cu cîteva excepţii, nu le-o puteam împlini. Ei erau foarte miraţi că voiam să-1 ţin la mine, deoarece încă nu mă instalasem şi nu aveam pe nimeni.
„Nu vă miraţi", le răspundeam eu, „el este fratele meu nefericit care, ca şi mine, nu are pe nimeni în lume. Nu-i aşa că, dacă aş avea nevoie de ajutor, prieteni, mi l-aţi da?" Femeile promiseră cu căldură, iar bărbaţii îmi strînseră mîna. După ce fui gata cu înscrierea copiilor, mă aştepta o surpriză plăcută. Femeile curăţaseră şi spălaseră cămăruţa de lîngă bucătărie şi făcuseră foc în sobă, căci afară era rece, iar înăuntru şi mai mult din cauza umidităţii. Cînd intrai în cămăruţă, nu mă întîm-pină numai căldura plăcută, ci şi un pat frumos aranjat. O femeie în vîrstă şi prietenoasă mi se prezentă ca fiind văduva unchiului lui Zapola, deci mătuşa lui. Ea pusese să se aducă aici pentru el patul care aparţinuse împreună cu plapuma fiicei ei. Aceasta trăia de ani de zile în America, dar îşi lăsase acasă tot ce avea. Mătuşa ne lăsă şi o bancă cu spătar, precum şi o măsuţă. Sub supravegherea mea, vecinii schimbară spre seară patul bolnavului, între timp doamna Zelka, vecina, îmi aerisise plapuma şi aşternutul, iar ceilalţi îmi duseseră şi patul meu acolo, căci nu puteam şi nu voiam să-1 las pe bolnav singur noaptea. Mătuşa Zapola aduse şi un coşuleţ cu ouă proaspete şi nişte lapte. Pînă seara, camera mea se transformase într-o cămară cu pîine, ouă, brînză, unt, fructe, mac, cartofi şi cîte alte lucruri.
„După cum ziceam, un adevărat Robinson!" glumi doctorul în ziua următoare, cînd îi arătai comorile şi îi spusei că Zapola primise astăzi supă de pui de la mătuşa lui.
„Vedeţi, Dumnezeu S-a îngrijit de toate şi Se va îngriji şi în continuare ca pacientul nostru să primească o mîncare clasa întîi!"
„Ei bine, ce-i drept e drept; atîtea ouă n-ar fi avut ei în spital să-i dea lui!" zise doctorul sincer convins.
Zapola dormi, aşa cum zisese doctorul, două zile şi două nopţi neîntrerupt. Trebuiră să-1 trezim doar ca să mănînce. Dar cînd mă sculai a
io
treia zi dimineaţa, găsii patul lui deja gol. îl întîlnii în bucătărie, unde pregătea micul dejun. La

obiecţiile mele, îmi spuse că se simţea destul de înviorat din punct de vedere fizic. Trebuia să recupereze multe nopţi pierdute, dar acum mă rugă să-1 las să lucreze şi să nu-1 silesc să stea fără să facă nimic. îmi promise că îndată ce se va simţi obosit se va pune jos. După micul dejun se duse la mătuşa lui să-i mulţumească. De acum înainte începu adevărata noastră viaţă de Robinsoni, viaţa noastră în comun.
Unchiul lui Zapola fusese tîmplar şi-1 învăţase şi pe nepot. Ca urmare, el îşi aduse de la mătuşa lui masa de tîmplărie şi începu încetul cu încetul să ne pună la punct locuinţa. îmi spuse modest că ştie să gătească, pentru că în timpul războiului fusese bucătar al ofiţerilor. Cînd ne vizită din nou domnul doctor, şi noi îl invitarăm la masă, el lăudă arta culinară a lui Zapola. Era foarte mulţumit de Zapola şi-i preţuia energia cu care îşi ţinea sub control inima suferindă. Mie îmi spuse că pot să-1 las liniştit să lucreze, dar cu măsură. Este bine că ştia să gătească. Prin aceasta trebuia să întrerupă tot mereu munca de tîmplar şi în felul acesta să-şi poată cruţa mîna stîngă, căci o solicitare prea mare a ei s-ar fi putut repercuta cu uşurinţă asupra inimii.
Deseori fusesem uimit cu cît de puţine lucruri se poate descurca cineva ca să fie mulţumit, şi la fel eram şi acum.
„Ocupaţi-vă numai de şcoala dumneavoastră, domnule învăţător", zisese Zapola, „de toate celelalte mă voi îngriji eu, după cum o să pot".
El îmi făcea prin aceasta un mare serviciu, căci şcoala pe care o preluasem era foarte neglijată în toate privinţele, mai ales copiii. Mi se părea că sunt foarte neştiutor şi am petrecut ore în rugăciune ca să primesc putere şi înţelepciune de sus. De n-aş fi avut Cuvîntul lui Dumnezeu, cum spune psalmistul, „aş fi fost cît pe-aici să pier în mizeria mea".
în prima săptămînă nu putui de fapt să fac nici o oră de şcoală, iar în a doua primii vizita inspectorului şcolar împreună cu preotul evanghelic din Valkovce, comuna de care aparţinea satul. îl rugai să permită înlocuirea ochiurilor de geam sparte, a băncilor şi duşumelelor deteriorate, precum şi a catedrei care de abia se mai ţinea pe picioare. El îşi dădu permisiunea, ba chiar ceru să comand table noi, alte articole necesare, precum şi manuale şcolare. Trebuia doar să am răbdare, căci nu aveau să vină aşa de repede.
Preotul îmi încredinţa în prezenţa inspectorului ora de religie, deoarece nu mai putea veni iarna pînă în sat şi nu avea nici un vicar. Mă plînsei că copiii fuseseră neglijaţi şi că, dacă mă luam după cunoştinţele lor, toţi ar fi trebuit să fie în primele două clase. Citirea şi scrierea mergeau groaznic de prost. Din aritmetică aproape că nu ştiau nimic, iar din celelalte materii şi mai puţin.
„Nu vă miraţi", spuse el. „Predecesorul dumneavoastră a fost un vagabond şi un beţiv. Cu timpul veţi reuşi să readuceţi totul la normal".
Cînd cei doi vizitatori plecară, mă aşezai în sala goală de clasă, cu capul sprijinit în mîini, şi-L rugai pe Dumnezeu să-mi dea putere şi multă înţelepciune, căci capacităţile mele nu erau suficiente pentru aceste îndatoriri.
Atunci veni Zapola cu o propunere. „Domnule învăţător", zise el, „nu puteţi ţine în frîu optzeci de copii dacă sunt toţi în aceeaşi încăpere. Dar eu aş vrea să vă ajut".
„Cum anume?" îl întrebai eu curios.
„Cînd eram mic am sărit deseori în ajutorul învăţătorului nostru. în timp ce el îi învăţa pe cei mai mari, eu mă ocupam de cei mici în camera alăturată. Sigur aş putea şi astăzi să-i liniştesc pe cei neastîm-păraţi prin poveşti şi alte lucruri".
„Excelent, Martin!"
Dar înainte de a putea pune în practică gîndul acesta, trebuia mai întîi să facem ordine. înainte de revoluţie, predecesorii mei folosiseră a doua cameră doar ca debara. Dacă o bancă se rupea în două, o duceau acolo. Iar dacă copiii trebuiau reţinuţi la şcoală ca pedeapsă, a-ceasta era carcera lor. Firește, una foarte plăcută, căci erau multe lucruri de descoperit în ea - sau puteau s-o ia la

fugă trecînd prin ochiurile sparte de geam.
Ca în fiecare seară, şi astăzi veniră vecinii la Zapola. El le spuse ce planuri aveam noi. Ei vorbeau de rău administraţia şcolilor care făcea mereu promisiuni, dar care nu rezolvau nimic.
„Vecini dragi", zise atunci Zapola în felul său liniştit, „toate acestea au fost stricate de copiii noştri, şi poate că mai sunt acolo bănci pe care aţi şezut cei mai tineri dintre voi cînd l-am ajutat pe învăţător. Haideţi deci să reparăm ceea ce am ajutat odinioară să se strice. Tu, Francisc, eşti tîmplar, iar tu, Jan, eşti zidar bun. Voi toţi vă descurcaţi în vreo meserie oarecare. Dacă ne apucăm împreună de lucru, într-o zi sau două suntem gata. Atunci nu mai aveţi nevoie decît să vă rugaţi

soţiile să văruiască şi să zugrăvească sălile de clasă, şi uite-aşa vor fi gata două spaţii pentru copii fără ajutorul autorităţilor".
„Bine, Martin, te ajutăm!" zise Francisc Sykora, tîmplarul. „La noi acasă avem tot felul de bucăţi de lemn şi scînduri, cu care să reparăm duşumeaua şi băncile. în felul acesta, cred eu, fiecare va putea contribui cu ceva ca să avem din nou în sat o şcoală cum trebuie".
Ceilalţi încuviinţară, astfel că în ultimele zile ale săptămînii începu o activitate intensă plină de veselie, iar la începutul săptămînii următoare cele două săli erau gata.
în noaptea dintre sîmbătă şi duminică îl auzii pe Zapola gemînd încet de două ori şi mă speriai, deoarece mă temeam să nu se fi obosit cumva prea tare. Cînd îl întrebai a doua zi despre aceasta, el clătină din cap.
„Nu", zise el cu o figură serioasă, „nu este ceva fizic. Altceva mă îngrijorează". Şi în timp ce mă uitam întrebător la el, continuă: „Aţi spus aseară că săptămîna viitoare vom începe împreună să lucrăm ca să facem din aceşti copii neglijaţi oameni noi, şi aţi spus despre Cris-tos care să ne ajute la lucrul acesta. De atunci, aceste cuvinte nu mi-au mai dat pace. înţelegeam tot mai bine că noi nu putem face niciodată împreună lucrul acesta. în viaţa dumneavoastră acest Iesus a devenit o realitate, dar la mine..." El se întrerupse şi tăcu. în cele din urmă, zise încetişor, dar cu ardoare: „Sunt aşa de rău, aşa de rău... este o prăpastie... nu există nici o cale într-acolo... nici una!"
Mă bucuram de această mărturisire. Un om care crede că în viaţa lui totul este în ordine nu va înţelege niciodată că Iesus a murit pentru el.
„Dacă ţi-ai dat acum seama că eşti pierdut", zisei eu liniştit, „află că Iesus stă acum înaintea dumitale şi te cheamă, aşa cum m-a chemat şi pe mine. Lasă-te găsit de El, chiar astăzi, în ora aceasta!"
Zapola clătină trist din cap. „Să nu mă- compараţi cu dumneavoastră. N-aţi fost în război, nu ştiţi cu ce a trebuit să ne pîngărim acolo. Lucruri de care acasă ne-ar fi fost groază! Am fost incendiatori, tîl-hari, ucigaşi... Poate că în faţa noastră era un paradis, dar în urma noastră a rămas un pustiu, sate şi biserici în flăcări, văduve şi orfani plîngînd... Auzeam gemetele muribunzilor, dar nu ştiam pe cine ucise-seră mîinile noastre. Am văzut zburînd prin aer mădulare ale unor trupuri omeneşti... Poate că grenadele aruncate de mine sfîşiaseră un om... O fiară sălbatică prădează numai pînă cînd este sătulă, dar noi prădam zi de zi, fără ca vreunul dintre noi să se sature... Aceste

grozăvii îmi rod conştiinţa, nu se mai poate întoarce timpul înapoi ca ele să nu fie făcute. Acum, cînd am reînceput să trăiesc în satul meu, văd limpede ce-am fost odinioară... Nu, pentru mine nu mai există salvare, nu mai poate exista vreuna!"
Zapola se ridică şi ieşi afară cu vesela şi tacîmurile. Mîinile îi tremurau. Nu credeam că va mai veni astăzi pentru a citi împreună ca de obicei din Biblie, dar el veni totuşi, şi eu continuai de acolo de unde ramasem ieri: „Chiar dacă păcatele voastre ar fi roşii ca sîngele, se vor face totuşi

albe ca zăpada".
„Martin", zisei eu după rugăciunea rostită cu mare seriozitate, „după ce am auzit mărturisirea grelelor dumitale păcate, ascultă-mă acum şi pe mine: Atunci cînd te uiţi în urmă, ţi se pare că odinioară erai bun, nevinovat şi pur, iar astăzi eşti un păcătos pîngărit cu sînge. Atunci cînd Iesus mi-a deschis ochii am văzut un singur lucru, că pînă a-tunci fusesem mort în ticăloşii şi stricăciune şi că trebuie să încep o viaţă nouă, pentru că cea veche nu putea să aibă nici o valoare înaintea lui Dumnezeu. Din copilărie credeam că Iesus a murit pentru faptele nelegiuite ale oamenilor, dar lucrul acesta nu mă zguduise, căci nu mă socoteam un nelegiuit. Acum însă am înţeles că şi eu am luat parte la păcatul general pentru care murise Fiul lui Dumnezeu. El venise să mă caute şi pe mine şi să mă salveze. Atunci cînd L-am rugat, El mi-a dăruit iertare pentru toată vinovăţia mea. Prin faptul că L-am primit în inimă, aveam de acum viaţa nouă. Aşa L-am găsit eu pe Salvatorul meu. - Datoriile păcatelor dumitale, Martin, sunt mari, recunosc asta, şi cred că te apasă, pentru că nu se mai poate întoarce timpul înapoi. Nici Dumnezeu nu le-ar mai putea ierta dacă n-ar fi murit pe cruce pentru ele Fiul Său sfint şi curat. Dar El a purtat acum păcatele lumii şi a dat omenirii ocazia ca oricine crede în El să primească prin El iertarea vinei lui".
în cameră se făcu tăcere. Zapola îşi lăsase capul în mîini. Deodată se uită în sus.
„Domnule învăţător, credeţi că fiecare dintre noi care am păcătuit acolo aşa de îngrozitor putem găsi iertare la Dumnezeu? Chiar şi cei care ne-au dus în război, cei care l-au provocat?"
„Toţi, Martin!" zisei eu ferm şi convins. „Dar astăzi nu este vorba despre ceilalţi, ci despre dumneata, Martin. Deschide-te acestui Domn care S-a sacrificat pentru dumneata! ‚V-am atras cu funiile iubirii!' spune Scriptura. Nu te împotrivi, lasă-te atras!"

14

Era o duminică dimineaţa sfîntă. Nu găsesc cuvinte s-o descriu. Păstorul cel Bun găsi oaia rătăcită care zăcea în fundul prăpastiei, rănită de mărăcinii ascuţiţi. Era înconjurată de întuneric dens, în jurul ei vuiseră furtuni. Aici pe pămînt pierduse totul, inima acestui om era plină de o suferinţă de nedescris, şi acum intrară în ea iertarea şi pacea, o pace adîncă.
„El m-a iertat, m-a primit", ieşi de pe buzele lui Zapola, şi apoi se repezi afară, pentru ca în singurătate, în mijlocul naturii frumoase de toamnă să-I mulţumească Dumnezeului lui şi să fie aproape de El.

***

în după-amiaza acelei duminici mă dusei la biserică în Valkovce, pentru ca să-1 anunţ apoi pe domnul preot că voiam să organizez cu elevii mei o Şcoală duminicală şi să-i prezint programa şi regulamentul Federaţiei mondiale de Şcoală duminicală. La întoarcerea mea găsii sala mai mică de clasă plină de vecini şi vecine. Ei stăteau în jurul lui Zapola, iar el le povestea lucruri interesante despre peripeţiile lui din Rusia. Faţa sa palidă şi atrăgătoare părea şi mai impresionantă prin pacea aceea lăuntrică profundă care i se răsfrîngea din ochi.
Atmosfera era atît de plăcută, că-mi veni uşor să le spun oamenilor despre Şcoala duminicală, în care să-i învăţ pe copiii lor istorioare din Biblie.
„Acum, frate", întrebai eu zîmbind, „o să mă laşi să lucrez singur?"
„Nu, domnule învăţător! Cînd un om bolnav de moarte a găsit un medic şi o doctorie, nu mai poate face altceva decît să aducă acest ajutor şi altora. Un lucru aş vrea însă să vă spun: N-a existat niciodată un Zapola bun, nevinovat şi drept, în aceasta m-am înşelat foarte tare".
Ne dădurăm mîna cu căldură. De atunci trăiam ca fraţii. Aş fi vrut să ne zicem pe nume, dar el nu voia nicicum, avînd nişte motive atît de întemeiate, încît fui silit să le recunosc. Ei bine, legătura noastră lăuntrică nu fu ştirbită prin forma exterioară, ne înţelegem ca cei mai buni prieteni, şi am un mare ajutor în el. Copiii ţin foarte mult la el, căci le vorbeşte în dialectul lor şi le cunoaşte

felul de viaţă. Pentru mine este un obstacol faptul că n-am trăit niciodată printre oamenii de la ţară, şi trebuia doar să-mi imaginez cum se trăieşte în sat. Martin, dimpotrivă, ştiu imediat cum să se poarte cu micii filozofi şi avu pentru fiecare întrebare un răspuns răbdător şi potrivit. Deoarece răsplătise deja fiecare pagină scrisă frumos pe tăbliţa de ardezie sau pe caiet

prin aceea că spunea copiilor o poveste frumoasă, ei se concentrau foarte mult la scris. Cînd îmi venea rîndul să fac eu lecţii cu ei, mica societate era deja liniştită, astfel încît puteam preda lecţia şi aveam toată atenţia din partea lor. Ei începeau să ţină şi la mine. Pe cei mai mari îi stăpîneşte Martin şi mai bine. El le povesteşte atît de captivant, încît îmi vine să mă aşez lîngă ei şi să-l ascult. Cînd se joacă în aer liber, nu vrea să ia parte la joc, dar este destul că se uită la ei şi-şi exprimă din cînd în cînd mulţumirea sau dă o indicaţie. El îi învaţă jocuri de mult uitate, care îi bucurau cîndva pe părinţii lor.
Avurăm pînă atunci o vreme foarte frumoasă. Un coleg îmi arătase cum poţi să-i faci pe copii să îndrăgească socotitul prin lucrurile din natură. Acum folosim orele de gimnastică şi lucrul manual ca să petrecem cît mai mult timp în aer liber. Să dea Dumnezeu ca să înveţe cu această ocazie să iubească şi frumuseţile creaţiei! Cu excepţia cîtorva copii cu tare ereditare, ceilalţi sunt foarte talentaţi, receptivi şi comunicativi. Prima noastră lecţie de la Şcoala duminicală le-a plăcut tuturor foarte mult. Erau îmbrăcaţi de sărbătoare şi au venit serioşi şi nerăbdători. Pasajul biblic propus în lecţie se ocupa de istoria lui Sa-inuel, putîndu-se face uşor comparaţii cu copilăria Fiului lui Dumnezeu.
***
Era sfîrşitul lui octombrie. Trecuseră peste opt săptămîni de cînd Venisem în Topolova. Nu mă prea bucurasem de timp liber, căci tot tnereu se ivea cîte o însărcinare nouă care nu-mi dădea pace.
Acum însă îmi luai liber o oră şi plecai la plimbare în atmosfera aceea de toamnă tîrzie. Totodată, voiam să ies în întîmpinarea lui Martin, care fusese chemat în oraşul de lîngă noi şi acum trebuia să se întoarcă. în sfîrşit începeau şi autorităţile să se intereseze de acest om, *pe* care, deşi trăia, îl îngropaseră de ani de zile, cel puţin în acte. Vloştenirea lui fusese preluată de consiliul tutelar, şi cînd se întoarse totuşi acasă, nu se mai interesă nimeni dacă are din ce trăi. Co-tnunitatea de care aparţinuse anunţase de fapt că venise, iar doctorul Confirmase printr-o adeverinţă. Dar pînă acum nu se mişcase nimic.
Oare ce se va întîmpla acum?
Vor vrea oare să-i dea înapoi partea de moştenire? Şi dacă da, va tnai avea puterea să se ocupe de gospodăria decăzută şi neglijată? Cum să-şi procure iarăşi uneltele agricole care fuseseră vîndute? Casa

lui părintească era complet goală.
Şi apoi era o altă întrebare şi mai importantă. Cum va arăta de acum viaţa lui de familie? El avea soţie şi un copil. Cît timp trăia, a doua căsătorie a soţiei nu era valabilă. Sau poate da?
încă nu discutasem niciodată cu el despre această chestiune atît de dureroasă pentru el, ca să nu-l tulbur, lucru care i-ar fi dăunat sănătăţii. Dar acum trebuia s-o fac. Vecinii vorbeau adesea între ei despre lucrul acesta, iar Hladky, magistrat inferior, îmi spusese chiar ieri că lucrurile nu mai puteau rămîne aşa.
Mă oprii gînditor pe un deal şi mă sprijinii de un copac care se afla la mijloc între alţi doi, chiar lîngă drum. Mă uitam în jos la drumul care urca din vale prin pădurice de-a lungul unui pîrîu sprinten şi pe care trebuia să vină Zapola. Deşi nu eram singur decît de două zile, îi simţeam tare lipsa. îmi făceam griji pentru el.

Am fraţi şi surori care şi-au încredinţat împreună cu mine viaţa Fiului lui Dumnezeu. Ne leagă o relaţie strînsă. Scrisorile pe care le schimbăm sunt o mare întărire a credinţei. Şi aceste rînduri pe care le scriu acum sunt menite să arate vizibil modul în care Iesus Cristos ne conduce şi ne călăuzeşte în acest prim an al lucrării noastre publice. Totodată, vreau să văd dacă nu va putea realiza prin mine ceva pentru Martin şi pentru lucrul lui. Şi ceilalţi sunt de aceeaşi părere, şi noi nu trebuie să ne ascundem unul de altul slăbiciunile şi nevoile, ci să le învingem împreună cu ajutorul lui Cristos. Oricît de minunată ar fi această comuniune - ceea ce mă leagă de Martin este complet de alt fel, este mai mult. Parcă n-am iubit pe nimeni aşa de mult ca pe el. Poate că motivul este acela că Dumnezeu mi-a permis să-1 readuc la viaţa biologică şi apoi să-1 conduc şi la cea spirituală.
Martin vorbeşte puţin despre sine. Văd însă că pentru el Cuvîntul lui Dumnezeu este hrană, iar viaţa lui cotidiană este modelată după acesta. Tot în camera lui locuim, deşi şi a mea este acum gata. Dar ne simţim mai bine aşa. Cînd stăm seara la taifas, el îmi pune adesea întrebări, la care - dacă pot - îi răspund bucuros. Dacă nu pot să-i dau răspuns, ne uităm împreună în Cartea cărţilor pînă îl găsim. Ştiu că în asemenea ore Cristos este lîngă noi.
Aşa cum spusei, şi camera mea este acum gata mobilată. îi dădusem lui Sykora să-mi facă mobilierul absolut necesar: pat, dulap, masă, scaune şi o mică etajeră pentru cărţi. De la o ţesătoare săracă cumpărasem nişte preşuri. De ambele laturi ale sobei de teracotă, Martin îmi

făcuse o bancă. Pe pat şi pe masă se aflau nişte cuverturi roşii, pe care le cumpărasem încă în timpul vacanţei de la o vînzătoare ambulantă. Aveam chiar şi perdele, precum şi nişte draperii albe cu falduri. Ele sunt preţioase pentru mine, deoarece surorile şi colegele mele le lucraseră pentru ziua mea de naştere, din cauză că-mi plac aşa de mult lucrurile frumoase, cum ziceau ele.
Bunica Zapola mă rugase s-o las să pună pe noul şi frumosul meu pat celelalte plapume ale fiicei ei, căci spunea că în timpul iernii face de mîncare în cameră şi că aburul le dăunează. Ii dădusem voie cu plăcere, căci patul meu oricum stătea gol. Ea îl aranjase frumos în caz că voi avea musafiri. Deci, dacă doream să lucrez nestingherit în timp ce Zapola stătea de vorbă cu vreun vecin, mă retrăgeam în camera mea frumos aranjată.
în ceea ce priveşte situaţia noastră economică, se întîmplă cum prevestise doctorul. îmi primisem salariul de abia după două luni, dar atunci pe ambele luni, aşa că putusem să plătesc mobilierul şi să-i mai dau lui Sykora să facă pentru bucătărie şi alte obiecte necesare. Suta mea de coroane fuseseră suficiente pînă primisem cele două sute, bani din care trăim şi astăzi.
în timp ce stăteam aşa rezemat de meseacănul subţire şi mă gîn-deam la aceste lucruri, privirea mi se duse la peninsula aceea micuţă făcută în pîriu la marginea pădurii, şi unde stătusem deseori cu Zapola. Şi astăzi voiam să-1 aştept aici, totuşi... locul era acum ocupat.
Pe unul dintre trunchiurile de copac, sprijinită de un ulm masiv, stătea o femeie, a cărei înfăţişare se potrivea bine în acest tablou de toamnă. Rochia simplă şi neagră acoperea o făptură zveltă, a cărei atitudine exprima aşteptare. îşi pusese lîngă ea umbrela şi geanta, basmaua de mătase neagră îi căzuse pe umeri, pantofii din picioare erau plini de praf. Precis că femeia, care avea pe la treizeci de ani, străbătuse un drum lung. Oare cine putea să fie şi încotro voia să ajungă? Toată făptura ei parcă exprima jale.
Deodată, ea se învioră. Capul i se aplecă în faţă, uitîndu-se în depărtare, mîinile se ridicară, femeia îşi mişcă buzele, dar de pe ele nu ieşi nici un sunet.
Mă uitai pe drum în jos ca să văd cine provocase această emoţie, şi inima îmi fu străbătută de spaimă: Din pădurea care-1 ascunsese pînă acum se ivi acum Zapola şi se apropie de femeia care aştepta acolo.
în clipa aceea ştiui cine stătea în peninsula aceea mică şi-1 privea

aşteptînd. Ah, ea era, soţia pe care o iubise mai mult ca orice şi care făcuse ca între el şi ea să se afle un bărbat! Oare să-şi fi încălcat legă-mîntul de căsătorie şi să-i fi trădat dragostea? Imposibil! Ceea ce răzbătea din întreaga fiinţă a acestei femei care se ridica acum în picioare era o dragoste care nu ţinea numai pînă la mormînt, ci şi dincolo. Oricum ar fi stat lucrurile şi ar fi putut vorbi ele împotriva ei, ea îl iubea foarte mult, chiar şi azi. Inima îi rămăsese fidelă.
Acum o văzu Martin. El se opri ca încremenit. Cine poate să descrie această clipă a revederii?! Cuvintele nu erau de-ajuns. De abia acum văzui ce adîncă era dragostea care stătea ascunsă şi în inima lui Martin. El îşi întinse braţele şi veni mai aproape. „Dora!" îl auzii strigînd. „Dora!"
„Martin, Martin al meu!" fu răspunsul. Dar cei doi soţi, legaţi atît de strîns prin legătura dragostei reciproce şi despărţiţi pentru ani de zile din vina omenească, nu erau unul în braţele celuilalt. Amîndoi se opriseră speriaţi.
Braţele lui Martin se lăsară în jos, iar ea se ghemui din nou pe trunchiul de copac, de parcă ar fi vrut să se ascundă în pămînt. Chinul lor sufletesc se preschimbă în durere fizică. Pe Martin, aceasta putea să-1 coste viaţa!
Ca spectator încă neobservat de ei, participai împreună cu ei la aceste clipe îngrozitoare. Nu, acum nu era timpul să intervin. Repede, dar cu mare grijă, coborîi poteca şi mă ascunsei înapoia unui tufiş.
„O, de s-ar deschide pămîntul şi m-ar înghiţi de tot, nenorocita de mine!" o auzii eu pe femeie.
Martin se aşeză pe un trunchi de copac din faţa ei. Acum tăceau amîndoi. în cele din urmă, femeia îşi îndreptă spatele şi se uită la faţa palidă a bărbatului ei.
„Tu... deci., eşti din nou aici!" începu ea. „Da, aşa e... ştirea este adevărată..., ai venit în sfîrşit. Te văd în .viaţă, da, te văd... dar la ce bun? Suntem tot despărţiţi. Despărţiţi din cauza mea, aşa că nici măcar nu poţi să mă strîngi la piept. Precis că ai suferit multe lucruri groaznice în anii trecuţi, dar ce era mai rău te aştepta aici. Şi totul nu este decît din vina mea! Din cauza mea nu ai nici soţie, nici copil, nici cămin... Ani de zile am păstrat vie speranţa revederii şi a clipei în care să ne vezi pe mine şi pe Janik, şi acum...?" Ea se opri puţin din cuvîn-tarea ei dureroasă, apoi continuă încet, aproape neauzit: „Acum vezi că am călcat jurămîntul de fidelitate".
Martin clătină din cap. „Femeia este legată de bărbat prin lege cît

timp trăieşte bărbatul. Tu ai fost ani de zile văduvă în faţa lumii înainte de a te recăsători, şi astfel nu ţi-ai călcat jurămîntul de fidelitate faţă de mine".
„La tribunal mi s-a spus acelaşi lucru", zise ea tristă. „îţi mulţumesc că şi tu vezi aşa lucrurile. Acum am venit să-mi cer iertare. Vreau să iau toată vina asupra mea şi să nu înfrumuseţez nimic. Un singur lucru însă n-aş putea suporta: ca tu să crezi că am dorit iubirea altuia şi căsătoria cu el, în timp ce tu trebuiai să suporţi chinurile surghiunului. De aceea, aş vrea să te rog să-mi dai voie să-ţi povestesc cum s-a întîm-plat totul".
Martin o apucă de mîna dreaptă şi o ţinu strîns în mîna lui. „Te ascult, Dora, povesteşte!"
„Şi vrei să mă crezi?"
„Da, Dora, te cred. Aşa ca odinioară".
Eu nu îndrăzneam să tulbur clipele acelea măreţe trădîndu-mi prezenta, aşa că rămăsei în dosul tufişului şi ascultai discuţia.
„In 1916, cînd a venit ştirea la primărie şi la preot că tu ai căzut pe frontul din Rusia, întreaga ta familie a crezut, numai eu nu puteam nicicum să mă împac cu acest gînd. Doar silită m'am dus la biserică pentru ca să asist la cuvîntarea de adio, căci mi-era silă s-o aud. Oricît încercau toţi ceilalţi să mă convingă de contrariu, în mine trăia siguranţa de neşters că trăieşti şi că într-o zi te vei întoarce acasă. Din cauza deznădejdii, tatăl tău s-a apucat de băutură. Pe Janik, la care ţinea

aşa de mult, de abia putea să-1 mai vadă în ochi de durere că băiatul era-de acum orfan. în gospodărie totul a mers din rău în rău, pentru că nimeni nu mai avea putere să aibă grijă şi să facă ordine. Nimic din ce făceam nu era pe placul tatei, aşa că am preferat să-mi caut de lucru în altă parte. Prin aceasta voiam şi să-1 feresc pe băiatul nostru de tot răul pe care era nevoit să-1 vadă şi să-1 audă zilnic în jurul lui. M-am întors la fosta mea stăpînă. Ea mi-a dat un salariu mai mic, în schimb îl puteam ţine pe Janik cu mine. Doi ani a mers aşa, pînă la revoluţie. Apoi a trebuit să mă întorc ca să-1 îngrijesc pe tatăl tău, care era bolnav de moarte. în ultimele lui ore s-a căit că a lăsat în urma lui o asemenea dezordine, şi s-a străduit ca cel puţin în lăuntrul lui să aducă totul în ordine înaintea lui Dumnezeu. în ultima noapte a sărit din somn în sus şi a strigat: „Ai dreptate, Dora, că nu crezi în moartea lui Martin! L-am văzut cum a venit la mine şi m-a rugat: Nu vă îngrijoraţi pentru mine! Trăiesc şi vin acasă!" Aceste cuvinte m-au întărit

foarte mult. Credeam ferm în ele şi puteam îndura acum totul mult mai uşor.

Cînd s-a terminat războiul, m-am întors la vechiul loc de muncă. A trebuit să suport batjocura unora din cauză că nu voiam să mă despart de trupul tău mort, cum mi se zicea. Dar pentru mine nu conta. Apoi, stăpîna mea s-a mutat în Budapesta, unde soţul ei, care fusese ofiţer maghiar, trăia ca invalid. Ea mi-a dat cheile casei pentru întreţinere şi m-a rugat să mă ocup de grădină. Puteam locui în bucătărie şi folosi spălătoria. Mi-am pus la punct o curăţătorie pentru cămăşi bărbăteşti şi lenjerie fină, şi am fost recunoscătoare lui Dumnezeu că mă descurcam relativ bine în viaţă.

într-o zi, tocmai cînd voiam să mă apuc de călcatul unui coş de rufe, Janicko a venit la mine şi a spus că o femeie dorea să-mi vorbească. Era o infirmieră din spitalul orăşenesc. Ea fusese trimisă de un soldat care voia să-mi spună ceva despre soţul meu. Aşa de repede m-am dus acolo, că infirmiera de abia putea să se ţină după mine. Dar, vai, ce veste avea el să-mi aducă!

A povestit că fusese camaradul tău. Cred că se numea Uhlarik. Mi-a descris lupta aceea îngrozitoare şi cîţi camarazi morţi duseseră de acolo. Se făcuse o groapă comună şi se puseseră morţii în ea. Peste fiecare rînd de cadavre se pusese var stins. între cei care fuseseră puşi în ultimul strat zice că erai tu. Spunea că te-a aşezat acolo printre lacrimi, căci aţi fost foarte legaţi între voi. Fuseseşi aşa de ţeapăn, încît nici măcar n-a mai putut să-ţi închidă ochii. Apoi, deoarece venise dintr-odată un contraatac al duşmanului, trebuise să lase totul baltă. Nu mai avusese nici măcar timpul să acopere groapa cu pămînt.

Ştiu că soldatul avusese o intenţie bună, şi că voise să-mi dea o certitudine. Dar pentru mine vestea aceasta era mai rea ca moartea. Toate speranţele mele, pentru care trăisem pînă atunci, se năruiseră. Era ca şi cînd mi-ar fi turnat cineva plumb în picioare, aşa de chinuit m-am tîrît pînă acasă. Dacă n-ar fi fost băiatul, cred că mi-aş fi pus capăt zilelor. N-am dormit în toate nopţile acelea, nu vedeam în faţa ochilor decît groapa aceea comună în care ai fost pus. Este limpede că în felul acesta mi-am neglijat atît copilul, cît şi lucrul. A fost o perioadă groaznică, plină de disperare şi de dorul de a muri şi de a mă duce la tine.

Oamenii au încetat să-mi dea de lucru, căci lăsam lucrurile să zacă nespălate, ori făceam treaba în mod superficial şi prost. Unul singur

mai venea totuşi: magazionerul Hajek. El era cel mai bun client al meu. De obicei trimitea rufele printr-un băiat, dar cînd plătea venea el însuşi. în afară de salut nu schimbam niciodată decît cîteva cuvinte. Eventual cînd Janicko se juca cu el, căci îl simpatiza, pentru că îi tot aducea cîte ceva.

Odată, cînd a plătit rufele şi le-a învelit în hîrtie, Hajek s-a oprit în faţa mea şi a zis: ‚Ce s-a întîmplat cu dumneavoastră, doamnă Zapola? Sunteţi bolnavă? Aveaţi mereu ordine exemplară în

jurul dumneavoastră şi făceaţi lucru bun, băiatul dumneavoastră era totdeauna îmbrăcat curat, şi acum...?' M-a cruţat de mustrare şi s-a întrerupt. Dar eu mă simţeam de parcă mi s-ar fi băgat un cuţit în inimă şi mi-am revenit brusc din amorţire.
‚Am auzit', a zis Hajek mai departe, ‚că tot nu vreţi să credeţi în moartea soţului dumneavoastră şi că sunteţi preţuită din cauza acestei iubiri fidele faţă de el. Dacă deci trăieşte cu adevărat şi va reveni într-o zi, ce va spune el dacă vă va găsi în halul acesta?'
Atunci nu m-am mai putut reţine. A trebuit să-i povestesc totul. ‚S-a terminat', am zis eu, ‚s-a dus totul! Nu se mai întoarce. L-au pus într-o groapă comună. Ani de zile am crezut, am aşteptat... dar degeaba! Rugăciunile mele au fost în zadar. Acolo sus nu e nimeni care să ne audă'.
El a vrut să mă consoleze şi mi-a spus că există viaţă eternă şi că odată ne vom revedea. I-am răspuns cu nişte cuvinte dure şi răutăcioase. Nu pot şi nu vreau să le repet. Dar el doar a clătinat din cap şi a zis, de parcă m-ar fi putut înţelege şi în această situaţie: ‚Opriţi-vă! Acum nu ştiţi ce vorbiţi. Gîndiţi-vă însă că oamenii, fără credinţa în învierea lui Cristos şi prin urmare şi într-a noastră, sunt cei mai nenorociţi dintre toate creaturile. Vedeţi, eu am fost crescut de nişte părinţi pioşi. Cînd am fost acasă, credinţa părinţilor mei a fost şi a mea. Cînd am ajuns apoi printre străini şi după aceea în război, am renunţat la credinţă şi am devenit ca majoritatea celorlalţi din jurul meu. La întoarcerea mea acasă însă, cînd în loc de logodnica mea, pe care o iubeam aşa cum vă iubiţi dumneavoastră soţul, i-am găsit doar mormîntul, am văzut că fără credinţa în înviere, într-o revedere, omul este cea mai nenorocită creatură de pe pămînt. Totuşi, Dumnezeu este mai îndurător cu noi decît credem. El mi-a făcut favoarea să pot crede în viaţa eternă, şi lucrul acesta mi-a uşurat mult viaţa. Şi dumneavoastră trebuie să credeţi că-l veţi revedea, şi atunci veţi putea supor-

ta mai uşor marea iubire pentru el şi veţi fi stăpînă pe existenţă'.
Ei bine, Dumnezeu este într-adevăr bun şi îndurător, El nu m-a pedepsit pentru blasfemiile mele. Am început şi eu să cred că ne vom revedea odată, dar sănătatea mi-era şubrezită din cauza suferinţei. Nu mai eram în stare să-l întreţin pe băiat şi pe mine. în plus, tocmai a-tunci cînd eram aşa de disperată, stăpîna mea a vîndut casa, iar noul proprietar m-a dat afară. Nu aveam bani cu care să plătesc chiria unei locuinţe. Ca urmare, m-am hotărît să-mi caut de lucru în altă parte, iar pe băiat, oricît de greu îmi venea, să-l duc la mătuşa Zapola, care s-ar fi îngrijit cu siguranţă de el.
De la discuţia aceea, Hajek mi-a stat adesea alături cu sfatul şi s-a ocupat în mod special de băiat, ca să nu se sălbăticească cu totul. Cînd i-am comunicat hotărîrea pe care o luasem, el a stat multă vreme acolo, cu capul sprijinit în mîini. Deodată, s-a ridicat şi mi-a zis: „Amîn-doi am pierdut fiinţa cea mai dragă de pe pămînt. Niciodată nu m-am mai gîndit la recăsătorire, la fel ca şi dumneavoastră, dar poate că în doi viaţa ne va fi mai suportabilă. Singurătatea mea va dispărea dacă am pe cineva de care să mă îngrijesc, iar dumneavoastră nu sunteţi silită să vă despărţiţi de băiat. Eu ţin la Janik şi vreau să-l cresc în aşa fel, încît soţul dumneavoastră, cînd îl vom revedea în eternitate, să se bucure de el. Gîndiţi-vă la lucrul acesta şi, după o săptămînă, vin să-mi daţi răspunsul'.
El se uita la mine cu ochii lui buni şi miloşi, mi-a dat mîna şi a plecat. Pentru mine însă a început o săptămînă de nopţi plînse şi nedormite, precum şi de zile neliniştite. încă înainte de a se încheia săptămînă, l-am cjiemat pe Hajek. I-am spus că nu pot să-i dau mîna, pentru că sunt bolnavă şi aproape de moarte. Cu mine n-ar avea decît chin şi necazuri, iar orfanul meu fie va cădea pe capul lui, fie va fi cu totul părăsit.
Cînd m-a văzut atît de nenorocită fizic, a spus nişte cuvinte care m-au învins: ‚Aş vrea să vă ajut din toată inima, doamnă Zapola. Pot însă să fac lucrul acesta numai dacă vom încheia o căsătorie

înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor aşa cum se cuvine. Sunt gata fie să vă îngrijesc pînă vă faceţi sănătoasă, fie - dacă trebuie - să vă stau alături pînă la moarte. Dar băiatul dumneavoastră poate fi şi băiatul meu numai atunci cînd mi-l daţi în seamă ca soţie'.
Ah, Martinko, mă simţeam de parcă urma să mor într-o zi sau două. Speranţa de a avea un ocrotitor pentru Janik m-a făcut să-mi dau cu-

vîntul lui Hajek. Ne-am cununat în satul lui natal din Boemia, unde mama şi sora lui m-au îngrijit două luni. Lor le datorez viaţa.
între timp, Albert se mutase într-un oraş în care nu ne cunoştea nimeni, şi cînd a venit apoi să mă ia, m-am simţit foarte îndatorată faţă de el şi de familia lui. De atunci m-am străduit din răsputeri să le răsplătesc pe cît posibil toate binefacerile pe care mi le-au arătat mie şi copilului. Din cauza caracterului său nobil, am început să ţin la el ca la cel mai bun frate. M-am obişnuit şi cu gîndul că nu te voi mai vedea aici pe pămînt, dar cu toate acestea n-am încetat să te iubesc numai şi numai pe tine. Chiar şi atunci cînd am avut un băieţel şi cu Albert. Hajek, pentru mine şi copiii noştri, a uitat-o pe logodnica lui, dar eu nu te-am putut uita niciodată.
Cînd a venit apoi vestea că te-ai întors, că visul tatălui a devenit totuşi realitate, şi la fel şi certitudinea mea, atunci de abia l-am mai putut vedea în ochi pe Albert şi pe micul Werner. Aproape că mi-am pierdut minţile din cauză că eşti din nou aici şi eu nu puteam să-ţi ies în întîmpinare plină de bucurie".
Din nou se făcu tăcere, pînă ce Martin întrebă: „Cine v-a adus vestea?"
„Scria în ziare, cu multe amănunte: Cum te-ai întors acasă, cum păreai mort cînd zăceai pe paie în casa goală, ucis de durere din cauza infidelităţii mele, şi cum un străin te-a trezit la viaţă şi te-a luat la el. - Da, Martin, acum ţi-am spus totul. Mă crezi că aşa a fost?"
„Da, Dora, te cred! Amîndoi sunteţi nevinovaţi. El şi-a luat o soţie care pe baza declaraţiei oficiale era văduvă de patru ani, iar tu ai vrut să ne salvezi copilul. Da, amîndoi sunteţi nevinovaţi, Iesus Cristos ştie lucrul acesta!"
„Ah, Martinko, n-ar fi trebuit să fiu de acord, mai bine ar fi trebuit să mor. De nu mi-ar fi povestit soldatul acela că el însuţi te-a pus în groapă, n-aş fi crezut niciodată în moartea ta. De ce oare m-a înşelat aşa...?"
„Nu te-a înşelat, Dora", căută Martin s-o liniştească pe femeie, care plîngea. „Uhlarik era într-adevăr unul dintre cei mai buni camarazi ai mei. M-a găsit pe cîmpul de luptă în timp ce-i căuta pe morţii şi răniţii noştri. El nu ştia că tocmai zăceam acolo pradă unui al doilea spasm cardiac teribil ca urmare a grozăviilor văzute, nici nu bănuia că simţeam cum mă ducea de acolo, cum plîngea din cauza mea, şi că-mi producea dureri mari cînd a încercat să-mi închidă ochii.

Cînd m-a pus lîngă camarazii mei morţi, am vrut disperat să dau de ştire că eram încă viu. Atunci s-a dat alarma, şi toţi soldaţii au luat-o la fugă de acolo. Imediat după aceea s-a auzit zgomotul acela infernal al mitralierelor, s-au auzit exploziile grenadelor şi şuieratul gloanţelor. Dar şocul produs asupra mea de acest vuiet brusc al luptei a făcut să-mi revin din amorţeală. Am sărit din groapa comună şi am luat-o orbeşte la goană. Cînd la scurt timp după aceea inamicul a fost respins în tranşeele vechi, preotul militar a ţinut ceremonia de înmormîntare a morţilor din groapa comună, ale căror nume le avea pe listă. Printre ele era şi al meu. Nimeni nu avea de unde să ştie că între timp eu plecasem de acolo. M-au găsit ruşii printre răniţii lor şi m-au luat cu ei ca prizonier de război. Aceasta, Dora, este istoria mea, care a fost aşa de tragică pentru tine. Şi acum hai să mergem la mătuşa mea, este deja tîrziu, şi pe drum mai putem povesti".
Ei se ridicară şi trecură chiar pe lîngă mine, fără să mă observe. După ce dispărură înapoia unei coline, pornii şi eu spre casă. Martin era deja acolo şi-mi pregătea cina. El trecuse pe la mătuşa

lui, aşa îmi zise. Arăta mai palid ca de obicei, dar altminteri nu se putea observa prin ce trecuse în ultima oră. Liniştit ca totdeauna, îmi aduse corespondenţa, o scrisoare de la administraţia şcolară şi bani pentru cheltuieli, precum şi un pachet cu materiale didactice.
„Vreţi să mai citim?" mă întrebă el.
„Da, Martin", zisei eu, „precis că eşti obosit de călătoria făcută în oraş, de aceea să citim împreună Psalmul 121 şi apoi să ne culcăm".
El îşi împreună mîinile ca pentru rugăciune, le puse pe masă, şi-şi sprijini capul pe ele. Cele mai mîngîietoare fură pentru el cuvintele: „El nu va lăsa să-ţi alunece piciorul, iar Cel ce te ocroteşte nici nu doarme, nici nu moţăie". Şi apoi finalul: „Domnul să te ocrotească la ieşire şi la intrare de acum şi pînă în eternitate".
In încheiere ne rugarăm. Deoarece însă nu socoteam de bine să-i ascund lui Martin că ştiam totul, îi pusei mîna pe umăr şi îi explicai cum stăteau lucrurile.
Reacţia lui Martin mă ului. Se învioră dintr-odată. „Aşa, deci ştiţi că ea este nevinovată?" zise el aproape bucuros, şi faţa i se îmbujora de emoţie.
„Da, Martin, ştiu! Dar ce faci acum?"
„Nici eu nu ştiu. Rugaţi-vă însă cu mine ca Dumnezeu să-mi arate care este voia Sa. Pe drum spre casă mi se părea că o am limpede

înaintea ochilor. La tribunal mi s-a spus că e la fel de legală căsătoria Dorei cu Hajek cum este cu a mea. Femeia poate alege. Pe acela pe care îl alege ea rămîne soţul ei legitim. Eram hotărît să le scriu amîn-dorura că renunţ la dreptul meu şi că-i rog doar să-mi dea băiatul. Dar uite că acum a venit ea însăşi..."
„Da, acum a venit ea însăşi", zisei eu, pentru că Martin tăcuse cufundat în gînduri, „şi şi-a adus cu ea întreaga dragoste, care n-a putut să moară nici chiar alături de un al doilea soţ atît de nobil".
El a făcut aproape speriat o mişcare de protest. „Ştiu, ştiu, dar vă rog, nu mai vorbiţi despre aceasta! Nu mai redeşteptaţi ceea ce am îngropat cu atîta durere în drum spre casă: marea mea dragoste pentru ea şi dorinţa de a avea un cămin şi fericirea unei familii".
„De ce să îngropi aceste dorinţe? Spui că are dreptul să decidă. Sunt convins că ea se va decide pentru dumneata. Cum ar mai putea ea să trăiască alături de Hajek şi să-ţi aparţină dumitale cu inima? Precis că toţi trei veţi suferi din cauza aceasta, toţi trei..."
„Aveţi dreptate, dar gîndiţi-vă: Eu sunt un om bolnav. Ieri m-a consultat doctorul. Deoarece am vrut cu orice preţ să ştiu adevărul, mi-a spus că şi dacă nu fac eforturi deosebite, nu mai am mult de trăit. Deja ar trebui să renunţ complet la meseria de tîmplar. Mica mea firmă nu ne-ar putea întreţine, şi în plus ar cere o muncă grea. Dacă Dora s-ar întoarce la mine, atunci ar trebui curînd s-o las din nou singură, şi în acest caz s-ar fi despărţit degeaba de Hajek şi de micul ei Werner. Nu, trebuie să renunţ la ea! Cum ar putea Iesus să fie mulţumit de mine dacă mi-aş împlini doar marea şi arzătoarea dorinţă a inimii mele, fără să iau în considerare binele Dorei?!"
Vocea lui Martin tremura. Roşeaţa din obrajii lui se accentuase, trădîndu-i emoţia puternică.
„Să nu mai vorbim despre aceasta, Martin", zisei eu îngrijorat. „Mai bine să ne rugăm şi să ascultăm glasul lui Dumnezeu, căci El ne spune atît de mîngîietor: Vreau să te învăţ şi să-ţi arăt calea pe care trebuie să umbli. Te voi călăuzi cu ochii Mei".
***
în după-amiaza următoare - tocmai eram ocupat în timpul unei pauze cu noile manuale, în timp ce Martin îi supraveghea pe cei mici în camera alăturată - primii o vizită. Doamna Dora intră în camera mea. Voia să-mi mulţumească pentru că-1 trezisem din leşin pe cel pe

care-1 iubea şi-1 luasem la mine. Mă bucurai de această vizită şi mă folosii de ocazie ca să-i spun

de ce-mi pasă atît de mult de viaţa lui Martin. Cînd îi zisei că nu voiam să treacă de la suferinţa aceasta pă-mîntească la o suferinţă eternă, ea îmi zise foarte şocată: „Dar el n-a fost niciodată un om rău, de ce să ajungă la suferinţă eternă? Precis că Dumnezeu l-ar fi luat la Sine. Iar ceea ce a trebuit să facă în război, toţi au făcut la fel".
Fui nevoit atunci s-o iau mai de departe: „Iesus îi spune lui Pilat: ‚Cine Mă dă pe mîna ta are un păcat mai mare'. Dar El nu spune că Pilat ar fi fost fără păcat. Cuvîntul lui Dumnezeu ne spune că nici un om nu este drept, adică conform standardului divin, absolut nici unul. Toţi au păcătuit şi duc lipsă de gloria pe care ar fi trebuit s-o aibă înaintea lui Dumnezeu. De aceea, tuturor oamenilor trebuie să li se spună că ei pot fi salvaţi numai pe baza graţiei, adică a unei favori nemeritate primite din partea lui Dumnezeu. Cu siguranţă că Martin v-a zis deja că a avut parte de această graţie".
Doamna Dora se uită cu gravitate la mine şi răspunse la fel de grav: „Da, credea că este oaia cea pierdută, pe care Fiul lui Dumnezeu a iertat-o şi a găsit-o, şi de asemenea că El i-a iertat toate păcatele şi i-a dăruit viaţă nouă şi eternă".
Pauza se sfîrşi chiar atunci, şi copiii începeau să vină în clasă. îmi părea rău că trebuia să întrerupem discuţia. Dădui mîna cu doamna Dora şi o condusei afară. Atunci, ea spuse repede că mătuşa lui Martin ne invită pe amîndoi la masă.
Se vorbiră şi arunci lucruri serioase, după ce citisem din Cuvîntul lui Dumnezeu, dar nu mai revenirăm la discuţia noastră de dimineaţă. Apoi, cu trenul de seară, doamna Dora plecă acasă.
După ce Martin o conduse la gară, mai stăturăm o vreme la taifas, îmi spuse că-1 rugase pe Hajek să vină aici la el, ca să se sfătuiască împreună. Apoi, cum va hotărî Dora, aşa vor face.
In rugăciunea mea înainte de culcare îl rugai pe Dumnezeu să facă în aşa fel încît să ducă curînd la capăt această poblemă, căci vedeam cum suferă bunul meu Martin din cauza nesiguranţei. în timpul zilei căuta să-şi distragă atenţia prin muncă, dar noaptea stătea adesea în pat fără somn, chinuit de gînduri. Se bucura cînd mă aşezam lîngă el şi-i ştergeam fruntea de sudoare rece. Cînd adormea în cele din urmă, grozăviile trăite în război îl urmau în vis. Compresele reci şi ceaiul de valeriană îi aduseră liniştire, iar Cuvîntul lui Dumnezeu şi rugăciunea

aduse pace în suflet.
Adesea, în timp ce stăteam aşa noaptea lîngă el, mă gîndeam: Iar ea, Dora, să rămînă lîngă Hajek, lăsîndu-1 în acest chin pe bărbatul pe ca-re-1 iubeşte? Dacă avusese cîndva nevoie de inima iubitoare şi de mî-na tandră a unei femei, atunci era astăzi. El ştia cu cîtă bucurie îl ajutam, dar se supăra că a doua zi aveam să fiu obosit de nesomn.
în aceste zile, copiii din sat se îmbolnăviră de vărsat-de-vînt sau varicelă. Doctorul avu mult de lucru şi venea în fiecare zi la noi într-o scurtă vizită. Odată rămase chiar peste noapte, şi nimeri chiar bine, căci bietul Martin avu din nou o criză care îl epuiza cu totul. Doctorul vru să vadă cum mă comport cu această ocazie şi intră uşurel în camera noastră tocmai cînd amîndoi eram cufundaţi în rugăciune, aşa că nu-1 auzirăm. De abia după ce reuşii să liniştesc pacientul îi dădu doctorul un medicament după care adormi rapid. Dar doctorul mai rămase puţin şezînd lîngă mine.
„Vă chinuiţi degeaba", zise el gînditor, „Zapola ar putea fi ajutat numai dacă soţia lui s-ar întoarce la el. Această femeie ar izgoni toate fantomele trecutului".
Deci şi doctorul îmi împărtăşea părerea. Mă rugai şi mai arzător ca Dumnezeu să clarifice curînd această chestiune dureroasă.
în ziua următoare tocmai strîngeam lucrările scrise ale elevilor mei, iar Martin se ocupa de cei mici, cînd se auzi dintr-odată un ciocănit în uşă. Acolo era un bărbat înalt, pe care nu-1 cunoşteam. Chiar fără să se prezinte ştiui imediat pe cine aveam în faţă - Hajek. El arăta exact aşa

cum i-1 zugrăvise Dora lui Martin.
„Mă bucur foarte mult", începu el după ce-i oferii un scaun, „că vă cunosc, domnule învăţător. Aţi făcut deja multe pentru noi, aşa încît sper să ne putem bizui şi de această dată pe ajutorul dumneavoastră".
„Cu plăcere, domnule Hajek, numai să pot".
„Nu-i aşa că ştiţi cum s-au întîmplat toate?"
„Da, ştiu. Numai că nu ştiu ce gîndiţi dumneavoastră despre cursul ulterior al lucrurilor. Domnul Zapola v-a chemat să vă sfătuiţi împreună. El vrea ca apoi soţia dumneavoastră să decidă singură".
„Ce este de decis?" întrebă el trist. „Să presupunem că aţi fi în locul meu, ferească Dumnezeu. Ce-aţi face dumneavoastră?"
„I-aş da înapoi domnului Zapola soţia şi copilul, chiar dacă m-aş prăpădi din cauza aceasta".
„Aşa ar face orice om de onoare, cu atît mai mult eu, care, fără să

vreau, am iscat această problemă".
„Dumneavoastră aţi vrut s-o ajutaţi pe femeia părăsită", încercai eu să-1 liniştesc. „Intenţia dumneavoastră a fost bună".
„Da, pot să spun asta cu mîna pe inimă, şi aceasta este consolarea mea. Dar mama mea de la bun început n-a fost de acord cu acest pas. Ea spunea atunci: ‚Crezi că trebuie să fii un tată pentru văduvă şi orfan, ca şi cum Tatăl din cer n-ar fi în stare să Se îngrijească de ei!?' Ea era de părere că un bărbat nu trebuie niciodată să-şi ia o femeie care va căuta zi şi noapte lîngă ea urmele bărbatului mort. Cînd a cunoscut-o apoi pe Dora, a îndrăgit-o foarte mult, mai ales cînd a văzut ce ordine exemplară aveam în casă şi cu cîtă fidelitate se îngrijea ea de binele meu. Ştiam că ea nu-şi va uita niciodată primul soţ, dar ţinea totuşi la mine ca o soră, şi eu eram mulţumit. Fericirea mea de familie lumina ca ziua, dar acum s-a stins. Este o mare suferinţă ca să rămîn acum singur cu băiatul, iar el să nu mai aibă mamă. Şi nici ea nu-1 va putea uita pe băieţelul nostru drag, căci doar ea 1-a născut".
Hajek vorbea de parcă s-ar fi aflat în faţa unui mormînt deschis.
„Dar dacă domnul Zapola nu are intenţia să vă ia soţia? El ştie că e legitimă căsătoria dumneavoastră!" intervenii eu după o mică pauză.
Bărbatul clătină din cap. „Dacă Dora va lua decizia, atunci ştiu care va fi ea", zise el obosit.
Trecuse deja un oarecare timp cu discuţia noastră, şi eu trebuia să mă întorc în sala de clasă. „Vă rog să mă iertaţi", întrerupsei eu convorbirea, „dar mă aşteaptă şcolarii. îl chem pe domnul Zapola". Cînd ajunsei în curte, mă întîlnii cu el.
„V-a reţinut ceva?" întrebă el zîmbind. Pe faţa lui strălucea voioşia. Precis că fusese înveselit de copii.
„Da, chiar aşa", răspunsei eu, „o discuţie cu Hajek. Te aşteaptă în camera mea".
Martin se sprijini de cadrul uşii şi închise pentru o clipă ochii.
„Dumnezeu este cu dumneata!" îl mîngîiai eu.
„Da, El mă va ajuta!"
Aşa ne despărţirăm.
***
După orele de şcoală intrai în bucătărie şi auzii voci în camera lui Martin. „Poate că ar trebui să intru la ei!" gîndii eu şi deschisei cu grijă uşa.
Amîndoi şedeau la masă, cu Biblia deschisă înaintea lor. Feţele lor

erau palide, nu triste, dar foarte serioase.

„Mă crezi, Albert, că nu pot altfel?" întrebă Martin.
„După ce mi-ai arătat lucrurile în această lumină, cred că ai dreptate şi mă gîndesc că şi Dora va fi de acord. Spune-i te rog în aşa fel, încît să nu se necăjească. Nu uita că te-a aşteptat ani de zile şi că acum inima ei este plină de bucurie că te poate vedea iarăşi în viaţă, chiar dacă această bucurie nu este neumbrită. Dacă ar afla acum că trebuie să te piardă din nou în curînd, o va durea foarte tare".
„Tu vei fi primul care vei vorbi cu ea, Albert. îţi va fi mai uşor să-i explici cum stau lucrurile".
Martin se uită atît de prietenos la Hajek., încît nimeni n-ar fi bănuit ce-i lega şi-i despărţea pe aceşti bărbaţi. în clipa aceasta, Hajek mă observă.
„Ce bine că v-aţi întors, domnule învăţător, vă aşteptăm cu nerăbdare! Aş vrea ca domnul Zapola să mai spună o dată în prezenţa dumneavoastră ceea ce cere de la mine. Aş vrea să aud ce aveţi de zis în legătură cu aceasta".
„Bine, sunt gata să aud".
Martin începu: „Am cerut ca Dora să se întoarcă la mine ca să mă îngrijească. Cred ferm că Dumnezeu mi-a dat această boală ca să-mi arate prin aceasta care este voia Sa. De aceea, Dora să vină la mine doar ca soră, nu ca soţia mea. Şi vecinii să afle că noi nu trăim împreună ca soţ şi soţie. în felul acesta, Dora, dacă Domnul Dumnezeu mă va chema la sine, să se poată întoarce liniştită la soţul ei. Nimeni nu poate găsi că e ceva necuviincios în asta, iar Numele Domnului nu este necinstit. Dacă însă Dumnezeu îmi va da iarăşi viaţă şi sănătate, astfel încît să pot întreţine o soţie aşa cum se cuvine, atunci Hajek va fi aşa de bun încît să primească lucrul acesta ca o hotărîre a lui Dumnezeu şi să-mi dea înapoi soţia. - Acesta este sfatul care mi-a fost dat cînd am cerut în rugăciune călăuzirea lui Iesus".
Martin tăcu şi se uită rugător la mine, dar cu o expresie de siguranţă fermă.
„Sunteţi de acord, domnule Hajek?" întrebai eu.
„De acord! Un asemenea sfat cu adevărat numai Dumnezeu putea să ni-1 dea".
„Aveţi dreptate", răspunsei eu, „vă rog atunci să ne-o trimiteţi pe doamna Dora cît mai repede posibil".
„Da, imediat! Şi îl trimit şi pe Janik cu ea. Fie ca ea să-ţi aducă feri-

cire şi sănătate, Martin, da, tot ce-ţi pofteşte inima!"
Ne veni greu să ne luăm rămas-bun de la Hajek. Mi se părea că este ca bronzul pur, care dă un ton clar şi frumos. El era un om integru şi fără falsitate. Cunoscusem în el un om care ştia multe despre Dumnezeu şi care dorea o legătură tot mai strînsă cu El. Dureros pentru mine era doar faptul că acest om, care cunoştea despre crucificarea şi învierea lui Cristos, care credea în eternitate, totuşi nu-L cunoştea pe Iesus Cristos ca pe Salvatorul său personal. El se afla cum s-ar zice la răscruce, nici pe calea lată, nici pe cea îngustă, nici în lume, nici în Regatul lui Dumnezeu. Dar şi lui i se deschiseseră ochii ca să vadă că noi aveam un lucru care lui îi lipsea şi după care aspira de multă vreme.
***
Viaţa de Robinson pe care o trăiam cu „Vineri" al meu era frumoasă, dar este adevărat că noi bărbaţii nu ne putem descurca multă vreme fără femeie. De abia acum văd că fără ea nu există un întreg armonios, acum cînd nu mai suntem singuri, ci doamna Dora se îngrijeşte de noi. Ea venise aici la propunerea lui Martin.
„Dacă pot să stau cu tine", îi zisese ea la sosire, „dacă pot să te îngrijesc, atunci sunt de acord cu toate".
Pe lîngă aşternut de pat şi haine adusese cu ea şi nişte mobilă, astfel încît casa noastră fu aranjată cu tot ce-i mai trebuia. Dar lucrul important era faptul că venise cu ea şi băiatul lui Martin.

Odinioară, cînd tatăl lui trebuise să-1 părăsească, era sugar în leagăn, dar astăzi avea unsprezece ani şi semăna leit cu tatăl lui. Am acum cu un şcolar în plus, şi anume unul foarte bun. El se deosebeşte nu puţin de ceilalţi. Subţire, înalt, îmbrăcat orăşeneşte, arată mai degrabă ca un copil de domn decît un fiu de ţăran. Dar el se înţelege bine cu toţi ceilalţi copii. Mama lui ne explică îngrijorată că este irascibil, încăpăţînat şi dornic să domine. Se văzu curînd că avea dreptate. Dar se mai văzu şi altceva, fapt care îndreptăţea speranţe frumoase: O privire din ochii tatălui era de-ajuns să-1 facă imediat să-şi vină în fire. Acest tată, despre care auzise ani de zile numai lucruri bune, pe care-1 aşteptase cu atîta dor şi pe care-1 plînsese cu lacrimi fierbinţi cînd venise vestea că-1 puseseră într-o groapă comună, acest tată, cu siguranţă idealul lui, stăpî-nea acum întreaga inimă a băiatului. El simţea cît de mult îl iubea tatăl lui, cum erau ei de uniţi.
Cînd Martin parcurse pentru prima dată temele de casă, băiatul în-

drâzni să-şi rezeme capul de pieptul tatălui. Iar cînd acesta, îmbucurat de această expresie de afecţiune, îl mîngîie dezmierdător pe păr, el îşi înlănţui înfocat braţele în jurul gîtului său: „Tăticule, tăticul meu!" Pentru nimic în lume n-aş fi dat prezenţa mea aici în această clipă.
Janik nu este vorbăreţ, mai degrabă visător şi tăcut, dar tatălui său îi povesteşte totul. Deoarece ştie că tatăl său nu e sănătos şi trebuie să se cruţe, precum şi că nu are voie să ridice ceva greu, are o deosebită grijă de el. Oricît ar fi de preocupat de ceva - îndată ce vede că tatăl său aduce apă de la fîntînă sau face altă treabă, se duce imediat acolo ca să-1 ajute. Dacă tatăl său povesteşte copiilor, se aşează lîngă el -toţi colegii lui trebuie să-i lase acest loc şi acest privilegiu - şi ascultă atent, fără să-şi întoarcă privirea de la el. Amîndoi dorm în aceeaşi cameră. Doamna Dora şi-a instalat patul în bucătărie. Ea lasă uşa întredeschisă, ca să poată auzi dacă Martin are nevoie de ceva.
De cele mai multe ori însă el nu are nevoie de nimic. Doctorul avusese dreptate. Parcă primise o nouă putere de viaţă prin întoarcerea iubiţilor lui. Acele vise haotice care-1 chinuiseră de atîtea ori înainte nu mai veniseră de atunci încoace. Cînd se trezeşte acum din somn şi aude răsuflarea regulată a copilului său, atunci se linişteşte şi îi mulţumeşte lui Dumnezeu pentru această bucurie - şi toate imaginile acelea îngrozitoare dispar ca prin farmec.
De curînd furăm din nou vizitaţi de inspectorul şcolar şi de preot. Le plăcu acum mult atît interiorul, cît şi exteriorul şcolii. Despre copii spuseră că arată deja cu totul altfel. Le arătai cum reparaseră cei mai mari gar'dul din jurul şcolii, sub îndrumarea lui Sykora. Grădina fusese săpată cu cazmaua, pomii fuseseră curăţaţi şi văruiţi. Inspectorul şi preotul fură de faţă şi la povestirile lui Martin. Erau foarte mulţumiţi de lucrul acesta şi-i promiseră că vor cere să i se dea două sute de coroane pentru ajutorul său. Aflaseră de la doctor situaţia tragică din familia lui Zapola, dar şi despre schimbare.
„Omul acesta a acţionat cu mult scaun la cap", îmi spuse mai tîrziu inspectorul, „dar a adus şi un sacrificiu mare, şi asta cu atît mai mult, cu cît nu mai are mult de trăit. Dar soţia lui va fi cîndva liniştită că a putut să-1 îngrijească pînă la sfîrşit şi să stea permanent lîngă el".
îi invitai pe cei doi domni la gustarea de după-amiază. Ei mîncară în camera mea. Pe masă era aşternută o faţă de masă frumoasă, iar doamna Dora îi servea aşa cum învăţase de la stăpîna ei. Amîndorura le plăcu lucrul acesta, şi se purtară foarte amabil cu ea.

între timp venise Adventul Crăciunului, şi prin pădurea îmbrăcată în haină de iarnă se auzeau adesea dangăte de clopot, care chemau enoriaşii din vecinătate la serviciul divin. Ce păcat că este aşa departe de noi! Dar şi noi ţinem în fiecare seară de la şase la şapte o oră de tineret. Atunci repetăm cîntări pentru sărbătoarea Naşterii lui Cristos pe care vrem s-o ţinem în ajunul Crăciunului în Topolova.

îmi ajunsese la urechi că tocmai în seara de ajun se fac multe lucruri rele în Topolova şi în împrejurimi. Se fac multe chefuri şi beţii, din care iau naştere certuri şi alte dezmăţuri. Să dea Dumnezeu ca prin sărbătoarea noastră să îndreptăm gîndurile oamenilor spre lucruri mai bune şi mai înalte!
După ora de tineret vin bărbaţi şi femei mai în vîrstă. Citim din Cuvîntul lui Dumnezeu, cîntăm cîntări de Advent, iar eu am ocazia să le prezint pe Fiul lui Dumnezeu, a cărui naştere urmează s-o serbăm, misiunea Lui şi importanţa ei pentru noi. încheiem cu rugăciune. Unii se dezmeticesc, şi îi mulţumesc lui Dumnezeu pentru aceasta. Toţi însă simt că-i iubesc şi-mi răsplătesc această iubire cu multă afecţiune. Ea se vede mai ales atunci cînd vizitez un copil bolnav. Ei îmi permit chiar să deschid uşa şi ferestrele, lucru care nu e deloc de la sine înţeles în acest colţ îmbibat de neştiinţă şi de superstiţie întunecată.
Mult prea mult timp a fost neglijat cu bună ştiinţă acest popor. Acei oameni izolaţi care s-au interesat şi îngrijit cu fidelitate de el au fost aduşi la tăcere cu forţa, iar aceia din popor care au ajuns să fie instruiţi au fost înstrăinaţi numaidecît de el. Dar povara care doboară înainte de orice acest popor e păcatul. Ceea ce l-ar putea ridica ar fi şcoli în care Cristos, şi numai El, să fie temelia, iar Cuvîntul Său să fie firul conducător, îndreptarul. Din nefericire încă nu avem asemenea şcoli.
Dar, privirea în sus! Oare nu are Dumnezeu destulă putere ca să trezească viaţa şi pe învăţători? Nu are El destulă tărie pentru a aprinde prin Spiritul Sfînt o iubire arzătoare pentru Iesus Cristos, astfel încît inimile noastre să ne ardă şi, prin consacrarea întregii noastre vieţi, să ducem următoarea generaţie la adevărul, la iubirea, la lumina Salvatorului?
***
între timp trecuse sărbătoarea noastră de Crăciun. Ea costase multă muncă, luptă şi... dezamăgire şi suferinţă. Dar merita să suportăm toate acestea. Duşmanul încercase din nou să ne strice bucuria acestor ore de sărbătoare, poate pentru că se temea pentru stăpînirea lui asu-

pra lumii. Dar Dumnezeu este mai puternic! El a învins, şi se înfăptu-ise această oră importantă. Da, la sfîrşit totul fusese bine. Cîntările răsunaseră de parei băieţii şi fetiţele le-ar fi învăţat pe cîmpia Betleemului. Cuvîntul lui Dumnezeu şi poeziile fuseseră rostite fără greşeală. Bradul cel mare care ne fusese dăruit de pădurar strălucea împodobit cu luminări, şi-mi venise cu atît mai uşor să vorbesc despre pomii aceia care înfloresc veşnic şi la care vrea să ne ducă Salvatorul născut în Betleem ca Lumină a lumii. Oferisem deci tuturor celor prezenţi cel mai mare dar de Crăciu al Tatălui nostru ceresc şi îi rugasem să-1 primească, căci „atît de mult a iubit Dumnezeu lumea, că L-a dat pe unicul Său Fiu", şi „oricîţi L-au primit, le-a dat putere să devină copii ai lui Dumnezeu".
După sărbătoare, şedeam numai eu cu Martin sub bradul care strălucea încă de lumini. în jurul nostru nu se auzea nici un zgomot. Toţi, mici şi mari, plecaseră de la şcoală. Atunci doamna Dora veni la noi şi-şi puse braţul în jurul gîtului lui Martin.
„Martin dragă", zise ea mişcată, „măcar astăzi strînge-mă la piept, căci nu faci nici un păcat. Tu II ai pe Iesus Cristos, Fiul lui Dumnezeu, dar eu sunt singură pe lumea asta".
El o trase la sine, o sărută pe frunte şi pe buze, şi zise: „De ce eşti singură, Dora mea, astăzi este Seara Sfîntă, într-o zi ca astăzi ni s-a dăruit Salvatorul, primeşte-L şi tu în inimă!"
Şi noi trăirăm într-adevăr această bucurie, care încununa sărbătoarea: Dora îl primi, îl lăsă pe Fiul lui Dumnezeu să intre în inima ei. De acum înainte, ea nu va mai fi niciodată singură.
***
în dimineaţa de Crăciun plecarăm amîndoi, eu şi doamna Dora, la biserică. Mergeam prin aerul geros şi limpede de iarnă, în timp ce zăpada îngheţată scîrţîia sub picioarele noastre. Inima ne

tresaltă de bucurie.
Ne oprirăm pe deal, deasupra localităţii Valkovce, ca să ne tragem suflarea şi să privim lumea frumoasă îmbrăcată în veşmîntul alb al iernii. Pinii, în podoaba lor de promoroacă, arătau de parcă ar fi fost împodobiţi în onoarea sărbătorii de astăzi cu argint şi diamante. Soarele străpungea pîcla de ceaţă cu razele lui plăcute, îmbrăcînd totul într-o ţesătură de aur. Comuna, care era la poalele dealului, cu acoperişurile ei acoperite de zăpadă şi cu turlele bisericilor avea un aspect

de basm. Ici şi colo atîrnau ţurţuri care străluceau în razele soarelui.
„Ce frumoasă este creaţia lui Dumnezeu în haină de iarnă!" zise încet doamna Dora, ca şi cum i-ar fi fost teamă să nu dispară farmecul acestei dimineţi.
„Şi ce frumos va fi acolo unde torul este mai alb ca zăpada, iar locuinţele oamenilor vor fi împodobite nu cu diamante aparente, ci cu diamante adevărate", răspunsei eu pe acelaşi ton.
„Este ciudat", zise Dora după ce tăcu o vreme, „cunosc toate acestea de multă vreme, de multe ori am venit pînă aici - şi totuşi lumea încă nu mi s-a părut niciodată aşa de frumoasă ca acum. Precis că aceasta vine de la faptul - dar vă rog, nu vă miraţi de ceea ce vă spun acum - că încă niciodată n-am simţit o pace şi o limpezime lăuntrică aşa ca astăzi. Din clipa aceea în care aţi vorbit cu mine la şcoală m-am simţit ca un om căruia i se ia încet un văl de pe ochi. Ce de evenimente am trăit în timpul acesta de Advent! Dar niciodată nu m-am simţit aşa de nenorocită şi de pierdută ca ieri în timpul sărbătorii. Ştiam că dumneavoastră şi cu Martin aveaţi această pace pe care eu încă o căutam, simţeam că mă desparte de Martin al meu mai mult decît numai cea de a doua căsătorie. Iar astăzi..."
Ea se opri. „Iar astăzi?" repetai eu, ca s-o fac să vorbească mai departe.
„Astăzi clopotul de Crăciun răsună într-o inimă care ieri încă era aşa de rănită şi lipsită de pace. Astăzi totul este împodobit sărbătoreşte în interiorul meu. Nimeni din lumea aceasta nu mi-ar putea explica ce s-a întîmplat cu mine - dar s-a întîmplat ceva, simt asta, ba mai mult, ştiu. Nu sunt cu nimic mai bună ca ieri, dar astăzi am o mare comoară în inimă: pe Iesus Cristos, Salvatorul nostru".
Ea tăcu, căci acum începură să răsune clopotele de la biserica catolică. Păreau să vestească mesajul îngerilor; „Glorie lui Dumnezeu în locurile preaînalte şi pace pe pămînt între oamenii plăcuţi Lui!"
Plecarăm apoi cu pas vioi, ca să ajungem la timp la casa lui Dumnezeu.
***
Trecuseră multe zile de atunci. în natură, viaţa se trezeşte. Zăpada dispare, gheaţa se topeşte, şi pîrîul saltă vesel la vale. încep deja pajiştile să înverzească, iar mugurii copacilor să se umfle. A venit primăvara, învierea. Este o fericire să poţi vedea toate acestea, să le tră-

L

ieşti. Dar eu avui parte de o fericire şi mai mare.
Putui să văd cum începe şi Janik să caute adevărul, cum progresează spre viaţa eternă.
Pentru prima dată avui ocazia să văd cu ce dificultăţi are de luptat un copil atunci cînd Iesus Cristos intră în viaţa lui, şi cum se opune cererii Sale: „Fiule, dă-mi inima ta!" Aşa cum un copil moare fizic cel mai greu, tot aşa se şi împotriveşte din răsputeri morţii omului cel vechi. Dar, dacă a răzbit, ce viaţă frumoasă rezultă de aici!

Orele noastre de seară lîngă Cuvîntul lui Dumnezeu sunt acum deosebit de frumoase. Dumnezeu lucrează vizibil în casa noastră.
într-o duminică, după o asemenea oră, Martin ne povesti lucruri captivante despre prizonieratul lui în Siberia şi despre fuga lui prin Japonia. Şi, ceea ce nu făcuse niciodată pînă acum, adăugă acestei povestiri o mărturie personală, spunînd cum fusese odinioară el însuşi un păgîn care trăia fără Dumnezeu şi fără Cristos în lume, şi cum se întîlnise cu graţia lui Dumnezeu la întoarcerea sa în patrie.
Deşi Dora şedea lîngă noi, el nu trecu sub tăcere disperarea care îl cuprinsese cînd ajunsese în sfîrşit acasă şi văzuse că acea casă care reprezenta împlinirea fericirii pe care o visase era goală. Totuşi, pesemne că aşa trebuise să se întîmple, adăugase el grav, căci inima care îi era legată de zece ani într-un mod idolatru de soţie şi copil trebuia mai întîi să piardă aceste comori, pentru ca în sfîrşit să fie pregătită pentru Cel care stătuse ani de zile la uşa inimii şi bătuse în zadar. Cu cuvinte puţine, dar mişcătoare, Martin descrise chinurile conştiinţei trezite, pînă ce Cristos intrase în sfîrşit în inima lui. Iubirea lui Dumnezeu îl făcuse de asemenea în stare să-şi aranjeze situaţia familială de acum. El zise vecinilor care erau cu noi în această seară că trăieşte cu soţia lui ca şi cu o soră, şi arătă şi motivul pentru care făcea aşa. Apoi se rugă şi imploră graţie pentru toţi cei prezenţi ca să nu amîne pocăinţa şi să nu şovăie să se predea total Salvatorului - şi înainte de a ne da noi seama, el şi plecase din cameră. Făcea deseori aşa, ca să respire aer curat. Lucrul acesta nu ne dădu atunci de bănuit.
Terminarăm adunarea cu o cîntare de seară. La despărţire, ne dădurăm reciproc mîna. Numai Sykora, tîmplarul, rămase în urmă, pentru că dorea să mai vorbească ceva cu mine. Dar nu reuşirăm să discutăm nimic. Din curte veni fugind spre noi Janik: „Domnule învăţător, domnule învăţător, lui tata îi este foarte rău!"
Ne grăbirăm să ne ducem în camera lui. Martin zăcea, sprijinit pe

perne, pe canapeaua pe care o adusese soţia lui. El nu se mişcă.
Doamna Dora arăta spre el cu mîinile împreunate.
„Eu mă duc după medic!" zise Sykora şi dispăru.
Martin nu era leşinat aşa cum ni se păruse. Inima îi bătea galopant, începui să mă rog cu voce tare, şi lucrul acesta îi aduse uşurare lăuntrică. Tocmai cînd voiam să-i dau medicamentul intră doctorul. Ajutorul dat de el îl făcu pe prietenul nostru să poată vorbi din nou.
El se uită la soţia lui cu o privire plină de dragoste.
„Nu te speria, Dora mea, am simţit de mult că se apropie".
„Nu mă speriu, Martin", zise ea, înăbuşindu-şi curajoasă lacrimile, „închide ochii, sunt lîngă tine!"
El îi închise şi adormi curînd. Apoi plecai cu doctorul în camera mea.
Doctorul dădu din umeri. „Speranţa noastră a fost zadarnică", zise el, „fericirea a venit prea tîrziu. Nu va mai rezista mult. Poate încă cîteva zile, poate chiar săptămîni, în orice caz este începutul sfîrşitului. Dacă s-ar repeta criza, ar trece chiar astăzi prin valea umbrelor morţii. Mă bucur însă că este convins de dragostea care răzbeşte. Ea îi uşurează mult viaţa. Luaţi oricum măsuri pentru a i se da tot ce mai are nevoie pentru această ultimă porţiune a vieţii".
Martin nu mai putu să-şi părăsească camera. Ziua stătea îmbrăcat pe canapea, iar noaptea în pat. Inima nu-i permitea decît doar atîta mişcare. Criza aceea dureroasă nu se mai repetase. Noi toţi ne feream să-l agităm cu ceva. Dar el o rugă pe doamna Dora şi pe mine să nu-i oprim pe vecini să vină în vizită la el, aşa că îi lăsam să stea cîteva minute cu el. El avea discuţii preţioase cu ei. Trebuirăm să-i lăsăm şi pe copii să se ducă la el. El îi îndemnă să mă ajute prin ascultare, căci de acum urma să am mult mai mult de lucru.

Ciudat lucru însă: Cînd Martin nu mai putu, îl schimbă altcineva. Janik, care petrecea orice clipă liberă lîngă tatăl său, era gata, la dorinţa acestuia, să se ocupe de cei mici, şi băiatul îmi fu într-adevăr de ajutor. Ne rugam împreună înainte şi după orele de şcoală. El povestea tatălui cu bucurie ceea ce făcusem, dar trecea sub tăcere orice ştire rea, ca să-1 cruţe.
Doamna Dora îşi îngriji bărbatul zi şi noapte. Prin discuţii plăcute, ea făcu ca orele fără somn să i se pară mai scurte. Acum putea ea să-şi arate toată dragostea pentru el, căci la porţile morţii nu mai ţii socoteală de nimic. Uneori mă bucuram împreună cu ei, dar apoi mă întristam din nou de faptul că de abia în valea umbrelor morţii puteau să fie fericiţi.

37

Deşi Martin era atît de bolnav, nu renunţarăm la meditaţiile noastre de seara şi dimineaţă. Şi acum eram legaţi în chip minunat unii de alţii, şi Janik împreună cu noi. Martin mă rugă să-i scriu lui Hajek ca să ne mai viziteze o dată în concediu. Dorea sii-l mai vadă o dată şi să vorbească cu el. Ii îndeplinii dorinţa şi primii telegrafic ştirea că va veni săptămîna următoare. Eu îi adusei lui Zapola ştirea. El era singur cu băiatul lui, căci doamna Dora pregătea masa de prînz.
Tatăl şi fiul alcătuiau o pereche frumoasă. Băiatul stătea îngenuncheat pe canapea, cu braţele înlănţuite în jurul gîtului tatălui său.
„Tăticule, nu-i aşa că te simţi mai bine? Arăţi deja mult mai bine! Dacă toţi oamenii o să-ţi trimită lucruri bune, iar mama ţi le pregăteşte cu gust, atunci o să te faci iar sănătos, nu-i aşa?"
Din întrebarea băiatului reieşea dorinţa de a auzi un „da" puternic şi vesel.
Martin îl mîngîie pe păr. „Da, Janicko, mă simt foarte bine. Sunt înconjurat de dragoste pămîntească şi cerească, şi ce-mi trebuie mai mult?"
„Ştii, tăticule, şi mama a fost odată foarte bolnavă, atunci cînd erai plecat la război. Dar a venit apoi primăvara, şi ea s-a făcut bine. Cînd se face acum mai cald, te ducem afară la soare, şi asta precis că o să te facă sănătos, tăticule!"
„Janicko, n-o să mă laşi să-L văd curînd pe Salvatorul?"
„Ba da, tăticule, dar vezi, El te mai poate aştepta puţin. Cît timp nu te-am avut lîngă noi! Dacă ai pleca acum la El, ce ne-am face noi, mama cu mine şi cu domnul învăţător? Mai rămîi puţin cu noi, nu-i aşa?"
Doi ochi strălucitori de copil se uitau la Martin, ca şi cum i-ar fi stat în putere să rămînă printre ai lui cît dorea.
„Ştii, Janicko al meu", zise Martin mişcat, „dacă Dumnezeu mi-a dat această favoare ca acolo pe front să nu fiu îngropat de viu, dacă mi-a permis să vă revăd viu şi sănătos, ba chiar să şi locuiesc împreună cu voi, nu-I pot fi înde-ajuns de recunoscător şi vreau să fiu ascultător cu orice preţ faţă de Cel care mi-a dăruit aşa de mult. Dacă mă cheamă acum la El, trebuie să mă duc. De dragul tău şi al meu L-a lăsat cîndva pe Tatăl Său şi a venit la noi, S-a dus ascultător la cruce ca să moară pentru noi - şi atunci să nu facem fără murmur ceea ce ne cere?"
„Daaa, tăticule, aşa este! Dar El este din nou acum la Tatăl Său

38

ceresc, are cerul plin de oameni şi îngeri, are atîţia... şi eu te am numai pe tine..."
Braţele băiatului se puseră după gîtul tatălui său, iar pe obrajii lui şiroiau lacrimi.
„... Şi pe mama!" încercă Martin să-1 consoleze.
„Da, dar mama este doar femeie!"
Acum socotii potrivit să intervin în discuţie.
„Janicko", zisei eu cît de liniştitor puteam, „nu plînge, căci ştii că tatăl tău nu are voie să se agite, altfel i se face din nou rău".
Plînsul se opri imediat, şi băiatul se uită la mine.
„Salvatorul nostru ştie că mai ai nevoie de tatăl tău, şi va rezolva El totul aşa cum e bine".

Aceste cuvinte îl mîngîiară pe băiat.
„Vă mulţumesc", îmi spuse Martin mai tîrziu, „că l-aţi liniştit pe Janik, dar nu trebuia să treziţi în el speranţe înşelătoare".
„Sigur că nu, Martin, dar chiar cred că vei mai rămîne cu noi încă puţin. Sau te simţi cumva iarăşi mai rău?"
„Fizic nu, dar ştiu că nu voi mai sta mult aici şi trebuie să-i pregătesc treptat pe toţi cei dragi ai mei pentru aceasta".
„Nu-ţi vine greu să-i părăseşti?" întrebai eu îngrijorat.
„în asemenea clipe, da. Inima se opune acestei despărţiri, căci Janik are dreptate: El este sînge din sîngele meu, şi am putut aşa de puţin timp să-i arăt dragostea şi să-i fiu un ajutor bărbătesc. Trebuie să-1 las singur aşa de repede..."
Atunci intră doamna Dora, şi noi nu mai continuarăm discuţia.
***
Dragul şi sărmanul nostru Martin e tot mai slab pe zi ce trece. Mîn-căm în camera lui, ca să fie cineva în jurul lui şi să aibă poftă mai mare de mîncare. După mîncare ţinem o scurtă meditaţie, apoi adoarme de cele mai multe ori cu un zîmbet fericit. Şi doamna Dora este foarte epuizată din cauza serviciului istovitor din timpul zilei şi al nopţii.
Astăzi, duminică, îl trimisei pe Janik, care mă ajută la anumite treburi, cu o scrisoare la doctor. Pe doamna Dora o rugai ca, de dragul sănătăţii, să ia puţin aer proaspăt şi să facă o plimbare. Ea fu de acord şi spuse că se duce în vizită la mătuşa lui Martin. Eu rămăsei singur cu el.
Focul pîrîia în sobă şi lumina camera învăluită în umbrele amurgu-

lui - Emausul nostru, acolo unde pe banca de lîngă fereastră, nevăzut, dar sesizabil totuşi pentru inimă, Iesus stătuse lîngă noi şi ne explicase Scriptura. îmi imaginam cum va fi cînd Martin va pleca la el, iar eu va trebui să rămîn singur. Alungai însă gîndurile care se mişcau numai în jurul persoanei mele şi mă gîndii mai bine la locul unde se ducea el şi ce-1 aştepta acolo.
Un ciocănit uşor în uşă şi o deschidere şi mai uşoară a uşii îmi tulbură reveria. Intrase Hajek şi stătea, luminat de para focului, înaintea mea. Eram uimit că deja venise, dar mă bucurai de lucrul acesta. îmi dusei degetul la buze şi-1 salutai în tăcere. Apoi îl condusei la canapea. El lăsă capul în jos şi se uită la faţa liniştită a celui care dormea acolo. îşi dădu imediat seama cum stăteau lucrurile cu Martin.
„Cum s-a întîmplat asta?" întrebă el în şoaptă. „Doar nu era bolnav! I s-a întîmplat ceva?"
„Ba da, era bolnav", răspunsei eu la fel de încet, „şi boala a progresat doar. Se părea că bucuria din ultimele săptămîni îl va însănătoşi, dar din păcate era doar o aparenţă. în urmă cu vreo două săptămîni a avut o criză puternică, şi de atunci e tot mai rău. V-a trimis vorbă să veniţi ca să-şi ia adio. Este bine că doamna Dora momentan nu este aici. Poate că se va trezi şi va vrea să vorbească netulburat cu dumneavoastră".
„Ce mult mă bucur că am primit aşa de repede concediu! Dumnezeu a făcut să fie aşa!"
Atunci Martin se mişcă.
„Albert este deja aici?" întrebă el. „îi aud vocea".
„Da, sunt aici, prietene! Dar în ce stare te găsesc!"
El se apropie de patul lui Martin, în timp ce eu aţîţam focul, ca să lumineze mai bine.
„Da, Albert, mă găseşti gata să plec acasă. Unde este Dora?" întrebă el apoi. îi explicai. El dădu uşor din cap. „E bine, atunci voi putea schimba cîteva cuvinte numai cu tine. Aş vrea să te rog ceva, Albert. Nu pentru ea, ci pentru băiatul meu. El ţine din toată inima la mine, şi nu e de mirare, căci am avut aşa de puţin timp unul pentru celălalt. Dacă mă va plînge şi mă va jeli foarte mult, ai răbdare cu el. El este încă un copil şi cu timpul se va împăca cu situaţia. Tu i-ai fost de-a

lungul anilor un tată bun, te preţuieşte şi ţine la tine. Deoarece ştiam că nu voi mai fi multă vreme aici, am ridicat doar o mică parte din moştenirea mea, şi restul l-am lăsat în testament. L-am împărţit între

fiul meu şi al tău, pentru că şi tu te-ai îngrijit atîţia ani de el. Dorei îi las casa noastră, în caz că mai vreţi ca la bătrîneţe să locuiţi aici, altfel puteţi s-o vindeţi. Din punct de vedere fizic, Janik nu este potrivit nici pentru agricultură, nici pentru vreo meserie. în schimb are capacităţi intelectuale, cum am avut şi eu. Cea mai mare dorinţă a mea a fost aceea de a fi învăţător. M-aş bucura să fie el în locul meu. Cu banii pe care îi las în testament, dă-1 la facultate. îmi promiţi asta, Albert?"
„Da, Martin", zise Hajek ferm, dar profund emoţionat. „Dumneavoastră, domnule învăţător, sunteţi martor. Cu ajutorul lui Dumnezeu, Janik va deveni un învăţător bun. Iar eu îmi voi face datoria în acest sens. îţi mulţumesc că te-ai gîndit şi la băiatul meu. Acest act de iubire este certitudinea pentru mine că nu eşti supărat pe mine şi că ai iertat toată suferinţa pe care ţi-am provocat-o fără să vreau. Dar acum să nu mai vorbim, te istovesc prea tare".
„Da, Albert, sunt slăbit, foarte slăbit! Vă rog, domnule învăţător, rugaţi-vă cu noi ca să mai pot dormi puţin pînă se întoarce Dora cu Janik".
îi făcui lui Martin pe plac şi-mi exprimai deplina recunoştinţă faţă de Dumnezeul nostru atotputernic care adusese această chestiune tristă la un deznodămînt frumos. Şi Martin se rugă, fără ca noi să putem înţelege ce zice, totuşi din ton reieşea supunere şi mulţumire. La urmă - ascultai uimit - începu şi Hajek să se roage, şi înţelesei că bărbatul acesta, care-L căuta pe Dumnezeu, îl găsise prin Iesus Cristos. Printre altele, el mulţumi şi pentru faptul că eu nu-1 lăsasem să doarmă mai departe într-o îndreptăţire de sine vinovată, şi că dragostea gata de sacrificiu a lui Martin îl condusese către inima Salvatorului.
Martin fu mult înviorat de această rugăciune. Pe faţa lui se afla expresia unei bucurii lăuntrice profunde.
La scurt timp după aceea intră doamna Dora cu o lampă aprinsă. Janik aduse tatălui o creangă înflorită de cireş. Apoi, băiatul îşi îmbrăţişa vesel tatăl vitreg, iar doamna Dora, plăcut surprinsă, dădu şi ea mîna cu Hajek în semn de salut. Apoi se grăbi să se ducă în bucătărie pentru a pregăti cina.
Martin însă, cu ramura înflorită a fiului său în mîini, stătea mulţumit pe perne şi se uita la noi. Bău nişte lapte şi mîncă şi din cozonacul pe care îl adusese Hajek de la mama lui. Curînd după aceea adormi.
Dar nu pentru mult timp. După cîteva minute se trezi şi ne rugă să

cîntăm cu el şi să ne rugăm. La dorinţa lui, îi cîntarăm o cîntare în care era vorba despre dorul cuiva de a ajunge în Ierusalimul ceresc. Apoi citirăm psalmul 91. Martin zise că ar vrea să doarmă, şi noi îi ziserăm toţi „noapte bună". El se mai rugă încă o dată scurt cu noi, dar cuvintele lui aproape că nu se mai auzeau. în scurt timp adormi din nou, blînd, cu inima fericită, dar somnul era atît de adînc, încît de abia trîm-biţa arhanghelului îl va trezi din acest somn.
***
în Topolova nu-şi mai amintea nimeni de o înmormîntare cu atîţia participanţi emoţionaţi: copii şi femei, bărbaţi şi moşnegi, pe scurt -toţi care puteau să meargă şi care îşi putuseră lua liber veniseră să ia parte. Unii ziceau că Martin ţinuse atît de mult la patria lui, că venise acasă din prizonierat doar ca să moară aici. Alţii se căinau că nu-i vor mai vedea niciodată pe pămînt iubita faţă palidă, nu-i vor mai auzi niciodată vocea înceată şi totuşi pătrunzătoare, care le spusese atîtea cuvinte bune pline de iubire. Fiecare dintre cei îndoliaţi suferise o pierdere grea... Iar eu...? Ce voi face eu de acum încolo? Aveam eu oare voie să mă plîng, eu care ştiam unde se dusese? Chiar

dacă şi inima mi-era îndurerată din cauza acestui gol în viaţa mea, oare nu trebuia să fiu recunoscător că putusem să fiu de faţă cînd începuse această viaţă, cînd acest suflet, încătuşat de atîta vreme, ajunsese în sfîrşit la libertate eternă?
în timp ce mă uitam la groapa de la picioarele mele, în timp ce mîini dragi lăsau sicriul în ea, iar pămîntul natal îşi primea fiul care se întorsese după ani îndelungi ca să se odihnească în sînul lui, mi se părea că nu voi putea trăi în Topolova fără el.
Privirea mea căzu asupra doctorului, care se uita şi el la sicriu şi care vedea precis acelaşi lucru ca şi mine: omul adormit cu strălucirea unei păci adînci pe faţă şi cu ramura înflorită de cireş în mînă, semnul naturii înviate. Da, el poate dormi în pace, căci cunoaşte puterea iubirii care inundă cu lumină toate umbrele morţii. Dar oamenii care stau aici de jur împrejur - ce puţin ştiu *ei* despre această putere! în corabia vieţii lui Martin Se suise Iesus Cristos tocmai atunci cînd valurile ne-cazurilor ameninţau s-o scufunde în viitoarea lor. Odată cu El intrase în corăbioară o tăcere profundă, liniştitoare şi eliberatoare, şi ea ajunsese fericită în port. Dar cîte alte corăbii de viaţă plutesc încă pe valurile agitate care se sparg de stînci ale nevoii, neştiinţei, nesiguranţei şi

temerii? Ce misiune pentru noi, care cunoaştem Stînca pe care se bazează siguranţa noastră!
„Doamne, fă-mă tare şi fidel", mă rugai eu la mormîntul prietenului meu, „arată-mi Tu calea pe care să merg şi condu-mă cu ochii Tăi..."